

1324659/1324662

EVALUATIE EENMALIGE SUBSIDIES 2019

Sector Onderzoek
& Informatie

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

28-11-2019

Esther de winter

winterm@noord.holland.nl

Directie Beleid, sector Onderzoek & Informatie

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Doel en werkwijze	6
1.3 Leeswijzer.....	7
2 Subsidie vismigratierivier Afsluitdijk.....	8
2.1 Gegevens subsidie	8
2.2 Beoordeling doeltreffendheid subsidie.....	8
2.3 Conclusies en aanbevelingen	10
3 Subsidie EDBA Schaalsprong naar de toekomst.....	12
3.1 Gegevens subsidie	12
3.2 Beoordeling doeltreffendheid subsidie.....	14
3.3 Conclusies en aanbevelingen	18
4 PAS-maatregelen Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid.....	19
4.1 Gegevens subsidie	19
4.2 Beoordeling doeltreffendheid subsidie.....	19
4.3 Conclusies en aanbevelingen	23
Bijlage 1 Overzicht bronnen	25
Bijlage 2 Toelichting beleidscontext vismigratierivier	28
Bijlage 3 Toelichting opbouw en verdeling budget project Schaalsprong naar de toekomst...30	
Bijlage 4 Toelichting beleidskader project Schaalsprong.....	31
Bijlage 5 Overzicht projecten	35
Bijlage 6 Evaluatie Pieken in de Delta en MIT	44
Bijlage 7 Toelichting op knelpunten in Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid.....	47

Samenvatting

Dit rapport bevat de evaluatie van drie eenmalige subsidies die door de provincie Noord-Holland in 2016 zijn verstrekt. Het betreft de volgende eenmalige subsidies:

1. Subsidie vismigratierivier Afsluitdijk
2. Subsidie EDBA Schaalsprong naar de toekomst
3. Subsidie PAS-maatregelen Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid

De evaluatie van deze drie subsidies is uitgevoerd door de provincie in het kader van het Evaluatiekader Subsidies. De resultaten van de evaluatie zijn als volgt:

Subsidie vismigratierivier Afsluitdijk

Naam project:	Vismigratierivier Deel 1 (coupure en openingen in strekdam spuikom)
Omvang subsidie:	€2.000.000,- in 2016
Ontvanger subsidie:	Provincie Friesland.
Doel project:	Realisatie van deel 1 van de 'vismigratierivier', een bijzondere vispassage door de Afsluitdijk.
Conclusie doeltreffendheid:	De vismigratierivier moet gaan bijdragen aan een verbetering van de stand van trekvissen in de Waddenzee, het IJsselmeer en regionale wateren. De mogelijke werkzaamheid van de vismigratierivier is goed onderzocht. Op grond van het beschikbare onderzoek is het aannemelijk dat de subsidie op termijn doeltreffend is, maar dit kan op dit moment nog niet met feiten worden onderbouwd, omdat de vismigratierivier nog niet is gerealiseerd en nog geen aansluitende monitoring van de trekvissen heeft plaatsgevonden. De provinciale subsidie maakt onderdeel uit van brede afspraken tussen rijk en regio over de toekomstige Afsluitdijk. De doeltreffendheid van de provinciale subsidie moet bezien worden in de context van de gezamenlijke doelstellingen van de partijen betrokken bij de Ambitie Agenda Afsluitdijk.
Aanbevelingen:	Er zijn geen aanbevelingen voor deze subsidie.

EDBA Schaalsprong naar de toekomst

Naam project:	Schaalsprong naar de toekomst
Omvang subsidie:	€1.380.000,- in 2016, bijdrage aan een groter regionaal budget.
Ontvanger subsidie:	Gemeente Amsterdam.
Doel project:	De doelstelling van het project is het organiseren van het leveren van een financiële bijdrage aan economische projecten die bijdragen aan het versterken van de economie in de MRA-regio.
Conclusie doeltreffendheid:	Er kan geen conclusie getrokken worden over de doeltreffendheid van de regeling op basis van de effecten en impact van de uitgevoerde projecten, omdat hierover geen informatie beschikbaar is. Wel laten evaluaties van andere stimuleringsregelingen voor innovatie zien dat dergelijke

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

- Aanbevelingen:
- investeringen in kennis en innovatie bij bedrijven wel effectief kunnen zijn.
- Vanaf de start van het project in 2011 heeft geen evaluatie van de effecten van de uitgevoerde projecten plaatsgevonden voor de regionale economie. Inmiddels hebben grote wijzigingen plaatsgevonden in de economische strategie van de MRA, waarbij niet meer op basis van clusters maar op basis van grootstedelijke opgaven wordt gewerkt. Aanbevolen wordt:
1. Dat de provincie in het daartoe aangewezen overleg de vraag voorlegt om als gezamenlijk financierende partijen te overwegen een evaluatie uit te voeren van de in het kader van het project Schaalsprong naar de toekomst uitgevoerde projecten. Doel is te onderzoeken welke lessen hieruit geleerd kunnen worden met het oog op de nieuwe strategie.
 2. Dat de provincie in het daartoe aangewezen overleg het voorstel voorlegt om voor het nieuwe traject dat nu is ingegaan een goede leerstrategie te ontwikkelen, die uitgaat van korte feedbackloops. Dit maakt tijdige tussentijdse bijsturing mogelijk. De leerpunten zouden expliciet met alle deelnemende partijen gedeeld moeten worden. De korte feedbackloops (bijvoorbeeld van twee jaar) dragen bij aan het gewenste adaptieve beleid.

Subsidie PAS-maatregelen Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid

- Naam project: Project PAS-maatregelen Noord-Hollands Duinreservaat en Kennemerland Zuid. De onderzochte subsidie heeft uitsluitend betrekking op het gebied Kennemerland Zuid.
- Omvang subsidie: €1.571.872,- in 2016.
- Ontvanger subsidie: Waterleidingbedrijf PWN
- Doel project: Het uitvoeren van natuurherstelmaatregelen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in de duinen van Kennemerland-Zuid.
- Conclusie doeltreffendheid: De subsidie is noodzakelijk om de gewenste herstelmaatregelen door PWN te laten uitvoeren. Vanuit het oogpunt van de taken van de provincie (zorgen dat de juiste herstelmaatregelen worden uitgevoerd) is de subsidie doeltreffend. De uitgevoerde maatregelen worden zo goed mogelijk onderbouwd op basis van de huidige inzichten over hun effecten. Waar nodig wordt gemonitord op effect via procesindicatoren en er is een 'learning community' gecreëerd waarmee de kennis over herstelmaatregelen steeds verder wordt verbeterd. Het uiteindelijk bereiken van de beoogde impact van de maatregelen, het herstel van specifieke habitattypen en leefgebieden, kan op dit moment nog niet worden beoordeeld. Daarvoor is informatie nodig van habitatkarteringen, die met lange tussenpozen worden uitgevoerd. De effecten van

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

maatregelen op het niveau van habitatherstel zijn in het algemeen ook pas op langere termijn zichtbaar. Een factor die de onzekerheid van realisatie van de doelen vergroot is dat de bron van de problemen (een hoge stikstofdepositie) vooralsnog nog niet is opgelost. Op provinciaal en rijksniveau wordt hier op dit moment aan gewerkt.

Aanbevelingen:

Er zijn geen aanbevelingen voor deze subsidie.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Dit rapport bevat de evaluatie van drie eenmalige subsidies die door de provincie Noord-Holland in 2016 zijn verstrekt. De evaluatie van deze drie subsidies is uitgevoerd door de provincie in het kader van het Evaluatiekader Subsidies.

Het Evaluatiekader geeft aan op welke manier de provincie Noord-Holland uitvoering geeft aan haar wettelijke verplichting op grond van de Algemene wet bestuursrecht (art. 4:24) om subsidies periodiek op doeltreffendheid te evalueren. Het Evaluatiekader is door Provinciale Staten vastgesteld¹ en heeft tot doel de provincie meer inzicht te geven in de mate van doeltreffendheid van de door haar verstrekte subsidies. Het Evaluatiekader bevat criteria, randvoorwaarden en uitgangspunten op basis waarvan bepaald wordt welke subsidies en subsidieregelingen op welk moment op doeltreffendheid geëvalueerd moeten worden.

De drie in deze rapportage besproken subsidies zijn²:

1. Subsidie Vismigratierivier Afsluitdijk
2. Subsidie EDBA Schaalsprong naar de Toekomst
3. Subsidie PAS-maatregelen Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid

Deze subsidies vormen een steekproef uit het Subsidieregister 2016 conform de werkwijze zoals omschreven in het geactualiseerde Evaluatiekader Subsidies 2018³. Daarbij is random geselecteerd uit de subsidies met een omvang boven €500.000, rekening houdend met de verdeling van de subsidies over de verschillende begrotingsprogramma's en met voorrang aan subsidies groter dan €1.000.000,-.

1.2 Doel en werkwijze

Doel

De evaluatie van eenmalige subsidies heeft tot doel inzicht te krijgen in de doeltreffendheid ervan. Voor een positieve beoordeling van de doeltreffendheid van een subsidie, moet er aan drie voorwaarden zijn voldaan:

1. Er moet sprake zijn van (tenminste gedeeltelijk) doelbereik;
2. De subsidie moet noodzakelijk (of minimaal bevorderlijk) zijn voor dat doelbereik;
3. En er moet (idealiter) een causaal verband zijn tussen het doelbereik en de subsidie.

Werkwijze

De in dit rapport onderzochte subsidies zijn eenmalig. Dit vraagt om een evaluatie op maat, die afwijkt van het protocol voor de evaluatie van uitvoeringsregelingen. De nadruk van deze evaluaties ligt op het inzicht krijgen in de onderbouwing van de uitgave gerelateerd aan provinciale doelen en op de realisatie van de uitgaven. Op basis daarvan worden uitspraken over doelbereik en doeltreffendheid gedaan. Omdat het om eenmalige financieringen gaat, is het brede leereffect van de evaluatie mogelijk beperkt..

¹ Het Evaluatiekader is voor het eerst in 2013 vastgesteld. Op 14 januari 2019 is een geactualiseerde versie van het evaluatiekader subsidies vastgesteld, met aangepaste criteria.

² Naam conform de vermelding in het Subsidieregister 2016

³ Paragraaf 2.2.2 Aanpak eenmalige subsidies

Onderzoeksvragen

Voor elk van de eenmalige subsidies worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Is het beleidskader waarbinnen de subsidie is verstrekt voldoende scherp en consistent geformuleerd?
2. Komen de daadwerkelijke uitgaven overeen met de voorgenomen subsidie?
3. Zijn de met de subsidie beoogde activiteiten uitgevoerd? (output)
4. Zijn de met de uitgevoerde activiteiten beoogde prestaties gerealiseerd? (effect)
5. Hebben de uitgevoerde activiteiten en effecten bijgedragen aan de beoogde provinciale doelen? (impact)
6. Zijn de provinciale doelen en beoogde effecten gerealiseerd *dankzij* de subsidie en de in het kader daarvan uitgevoerde activiteiten en geleverde prestaties?

Op basis van de beantwoording van deze vragen wordt vervolgens een uitspraak gedaan over de doeltreffendheid van de subsidie.

Uitvoering van het onderzoek

Voor elk van de subsidies heeft allereerst een documentenonderzoek plaatsgevonden. Daarbij heeft een analyse plaatsgevonden van de basisstukken in het subsidiedossier, relevante beleidsnota's, jaarverslagen en onderzoeksrapporten. Op basis van de bevindingen daaruit is aanvullende informatie verzameld via gesprekken met en/of schriftelijke vragen aan betrokken provinciale beleidsmedewerkers. Alleen voor de subsidie 'EDBA Schaalsprong naar de toekomst' is er ook contact met externen geweest (gemeente Amsterdam). De bevindingen uit de documentenanalyse en het contact met betrokkenen zijn in onderlinge samenhang geanalyseerd en zijn neergelegd in dit rapport.

1.3 Leeswijzer

Dit rapport bevat de evaluatie van drie eenmalige subsidies. Iedere subsidie heeft een eigen hoofdstuk dat steeds op dezelfde wijze is opgebouwd:

- een introductie met basisgegevens over de subsidie, zoals naam, omvang, ontvanger van de subsidie, doel van het project, overige betrokkenen en eventueel context van de subsidie.
- een paragraaf met de beantwoording van de onderzoeksvragen. Geprobeerd is de antwoorden compact te houden, zodat de antwoorden snel te overzien zijn. Daar waar meer toelichting nodig is, is deze in één of meer bijlagen opgenomen.
- een paragraaf met een conclusie over de doeltreffendheid van de subsidie en indien van toepassing aanbevelingen voor de toekomst.

2 Subsidie vismigratierivier Afsluitdijk

2.1 Gegevens subsidie

- Naam project: Vismigratierivier Deel 1 (coupure en openingen in strekdam spuikom)
- Omvang subsidie: €2.000.000,- in 2016
- Ontvanger subsidie: Provincie Friesland. De provincie Friesland maakt de bijdrage voor de vismigratierivier over aan Rijkswaterstaat. Het betreft een afkoopsom, op basis waarvan Rijkswaterstaat de overeengekomen werkzaamheden meeneemt in haar werkzaamheden om de Afsluitdijk te versterken en verhogen.
- Doel project: Realisatie van deel 1 van de 'vismigratierivier', een bijzondere vispassage door de Afsluitdijk. Dit project lift mee met de werkzaamheden van Rijkswaterstaat om de Afsluitdijk te versterken en verhogen. Deel 1 bestaat uit het maken van een doorgang door de dijk en de havendam door Rijkswaterstaat.
- Eventuele overige betrokkenen bij subsidie (bv. andere financiers): De totale afkoopsom voor Rijkswaterstaat om de vismigratierivier te realiseren en te onderhouden bedraagt €17,8 miljoen. De andere financiers zijn de provincie Friesland, het Waddenfonds en het Ministerie van Infrastructuur & Milieu.

2.2 Beoordeling doeltreffendheid subsidie

2.2.1 *Is het beleidskader waarbinnen de subsidie is verstrekt voldoende scherp en consistent geformuleerd?*

Antwoord: Ja.

Toelichting antwoord: De subsidie voor de vispassage is verstrekt in vervolg op het afsluiten van een bestuursovereenkomst voor het meenemen van extra ambities bij de versterking van de Afsluitdijk (Bestuursovereenkomst Toekomst Afsluitdijk, 2011). Deze bestuursovereenkomst leidde tot het programma De Nieuwe Afsluitdijk en de bijbehorende Ambitie Agenda Afsluitdijk (2011). Als partner in het programma De Nieuwe Afsluitdijk is de provincie mede verantwoordelijk voor het uitvoeren ervan. Op grond daarvan heeft de provincie de vismigratierivier actief gesteund, o.a. met deze subsidie. De werking van de vismigratierivier is goed onderzocht (Programma Naar een rijke Waddenzee, Rapport Vismigratierivier Afsluitdijk, haalbaarheid en projectplan, november 2012). De effecten zijn relevant voor de KRW-doelen en Natura2000-doelen van het rijk voor de rijkswateren Waddenzee en IJsselmeer. De vismigratierivier heeft volgens het genoemde onderzoek waarschijnlijk ook positieve effecten op de stand van trekvispopulaties in de regionale wateren, waarvoor de provincie de ecologische

doelen vaststelt. Het relevante provinciale beleidskader voor de subsidie is de Watervisie 2021. Zie voor een nadere toelichting bijlage 2.

2.2.2 Komen de daadwerkelijke uitgaven overeen met de voorgenomen subsidie?

Antwoord: Ja.

Toelichting antwoord: Het gevraagde subsidiebedrag is gebaseerd op de financiële bijdragen die zijn afgesproken in de SOK-vismigratierivier (2014). Deze SOK is in 2016 opgevolgd door een realisatieovereenkomst (ROK) vismigratierivier (2016). Hierin staan de definitieve afspraken voor de aanbestedingsprocedure en dekking van de kosten voor aanleg, beheer en onderhoud en eisen waaraan de betreffende onderdelen moeten voldoen. Het gevraagde bedrag voor de bijdrage van de provincie Noord-Holland in de ROK komt overeen met dat in de SOK.

2.2.3 Zijn de met de subsidie beoogde activiteiten uitgevoerd? (output)

Antwoord: Nog niet, maar dit is conform planning.

Toelichting antwoord: De planfase van het project is gestart op 1 januari 2015. Rijkswaterstaat is in april 2019 gestart met de uitvoering van de eerste werkzaamheden voor de dijkversterking. De realisatiefase van het project moet voltooid zijn op 31-12-2022.

De activiteiten die met de subsidie worden gefinancierd betreffen aanpassingen aan de primaire waterkering. Er worden voor de Vismigratierivier twee openingen in de strekdam van de spuikom en een coupure (doorgang) bij Kornwerderzand gerealiseerd. Deze zaken zijn nog niet gereed, maar worden naar verwachting volgens afspraak door Rijkswaterstaat gerealiseerd.

2.2.4 Zijn de met de uitgevoerde activiteiten beoogde prestaties gerealiseerd? (effect)

Antwoord: Nog niet, maar dit wordt wel verwacht.

Toelichting antwoord: De beoogde prestatie is de realisatie van een functionele vismigratierivier. Er is een uitgebreide haalbaarheidsstudie naar de vismigratierivier uitgevoerd, waarin is gekeken naar de optimale uitvoering ervan om het gewenste effect op de migratie van vissen te bereiken (Programma Naar een rijke Waddenzee, rapport Vismigratierivier Afsluitdijk, projectplan en haalbaarheidsstudie, november 2012).

Als de in paragraaf 2.2.3 genoemde aanpassingen in de Afsluitdijk gerealiseerd zijn, nemen de regionale partners de realisatie, het beheer en het onderhoud van de overige onderdelen van de vismigratierivier voor hun rekening. Dit betreft o.a. de realisatie van de vismigratierivier tussen beschermende dammen aan de IJsselmeerszijde en een bezoekerscentrum met parkeerplaatsen, paden etc. Zij zorgen ervoor dat de vismigratierivier uiterlijk eind 2023 voldoende functioneert als vismigratievoorziening. De verwachting op dit moment is dat de voorziening begin 2023 in gebruik kan worden genomen (Notitie Overkoepelende monitoring van vissen in het Waddengebied, Waddenacademie, juni 2018).

2.2.5 Hebben de uitgevoerde activiteiten en effecten bijgedragen aan de beoogde provinciale doelen? (impact)

Antwoord: Nog niet, maar bij realisatie van de vismigratierivier volgens plan is een positieve impact wel aannemelijk.

Toelichting antwoord: Volgens de uitgevoerde haalbaarheidsstudie zal de Vismigratierivier een positief effect hebben op de populaties trekvis in de Waddenzee en het grotere, regionale IJsselmeergebied. Dit heeft mogelijk ook positieve effecten voor de trekvispopulaties in regionale wateren. De waterschappen hebben de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de KRW-doelen in de regionale wateren, de provincie heeft een gedeelde verantwoordelijkheid voor het behalen van deze KRW-doelen.

In hoeverre de populaties trekvis in de Waddenzee en het IJsselmeer verbeteren, wordt via onderzoek en monitoring bepaald. Verwacht wordt dat de vismigratierivier begin 2023 in gebruik kan worden genomen. Het onderzoek naar de trekvis wordt vermoedelijk uitgevoerd vanaf medio 2023 tot medio 2026. Monitoring en onderzoek wordt inhoudelijk afgestemd met de Waddenacademie, en uitgevoerd door diverse externe partijen, waaronder onderzoeksinstituten en hogescholen (Notitie Overkoepelende monitoring van vis in het Waddengebied, Waddenacademie, juni 2018). De monitoring van ecologische waarden in de regionale wateren wordt uitgevoerd door de Waterschappen op basis van de KRW-systematiek. Daarbij wordt gekeken naar vier biologische parameters: vis, overige waterflora/waterplanten, macrofauna, algen/fytoplankton). Het kan enige tijd duren voor een verbetering in IJsselmeer en Waddenzee effect heeft in de regionale wateren.

2.2.6 Zijn de provinciale doelen en beoogde effecten gerealiseerd dankzij de subsidie en de in het kader daarvan uitgevoerde activiteiten en geleverde prestaties?

Antwoord: Deels.

Toelichting antwoord: De realisatie van de vismigratierivier is een project met een financiële omvang van €17,8 miljoen. Er is voor gekozen dit te financieren door middel van financiële bijdragen van verschillende partijen. Het is niet te bepalen of het project ook doorgang zou hebben gevonden zonder de bijdrage van de provincie Noord-Holland. De bijdrage van 2 miljoen is niet doorslaggevend, maar wel substantieel ten opzichte van het totaal van €17,8 miljoen.

2.3 Conclusies en aanbevelingen

2.3.1 Conclusie doeltreffendheid

Gezien de vele onderzoeken die zijn uitgevoerd is het aannemelijk dat de subsidie op termijn doeltreffend is, maar dit kan op dit moment nog niet met feiten worden onderbouwd. De doeltreffendheid van de provinciale subsidie moet bezien worden in de context van de gezamenlijke doelstellingen van de partijen betrokken bij de Ambitie Agenda Afsluitdijk.

Toelichting: De subsidie is bevorderlijk voor de realisatie van het project, maar de werkzaamheden die met de subsidie worden gefinancierd zijn nog niet uitgevoerd. Verwacht mag worden dat het werk conform afspraken wordt uitgevoerd én dat eenmaal gerealiseerd de vispassage de beoogde ecologische effecten en impact heeft. De impact betreft vooral de biodiversiteitsdoelstellingen van het rijk voor IJsselmeer en Waddenzee. De regionale wateren,

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

waarvoor geldt dat de provincie een gedeelde verantwoordelijkheid heeft voor de realisatie van de KRW-doelstellingen, zullen naar verwachting mede profiteren van de maatregel.

De verwachte effectiviteit van de voorziening is goed wetenschappelijk onderbouwd. Er zijn veel externe factoren die de mate van doelbereik beïnvloeden, in de vorm van de vele andere factoren en maatregelen die de ontwikkeling van de biodiversiteit in het IJsselmeer, de Waddenzee en regionale wateren beïnvloeden. Of de gewenste ecologische impact in de rijkswateren ook daadwerkelijk gerealiseerd wordt zal pas duidelijk worden na uitvoering van de monitoringwerkzaamheden die op dit moment gepland staan voor 2023 tot en met 2026. Een eventueel effect op de trekvispopulatie in de regionale wateren moet op langere termijn uit de monitoring van de kwaliteit van het oppervlaktewater (waarbij ook de visstand gemonitord wordt) door de waterschappen naar voren komen.

2.3.2 Aanbevelingen

Er zijn geen aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek naar deze subsidie.

3 Subsidie EDBA Schaalsprong naar de toekomst

3.1 Gegevens subsidie

Naam project:	Schaalsprong naar de toekomst
Omvang subsidie:	<p>€1.380.000,- in 2016.</p> <p>Deze financiële bijdrage van de provincie in 2016 vormt onderdeel van een groter regionaal budget van totaal €23 miljoen dat is opgebouwd in de periode 2011 tot en met 2016. In totaal bedraagt de bijdrage van de provincie tot en met 2016 €7.980.000,- (zie bijlage 3 voor een overzicht per jaar).</p> <p>Met ingang van 1 januari 2017 is de vernieuwde MRA-samenwerking gestart, vastgelegd in het MRA-convenant. Dit betekent onder meer dat alle MRA-partners, waaronder de provincie Noord-Holland, jaarlijks een vaste bijdrage aan deze samenwerking beschikbaar stellen (op basis van het aantal inwoners). Hierdoor wordt na 2016 het instrument subsidie niet meer gebruikt voor het regionaal budget.</p>
Ontvanger subsidie:	<p>Gemeente Amsterdam.</p> <p>Het project is een tussen provincie Noord-Holland en gemeente Amsterdam overeengekomen oplossing voor de bijdrage van de provincie aan het regionale budget voor de MRA. De gemeente Amsterdam treedt hierbij op als penvoerder en beheerder van de gelden. Vanuit het project worden subsidies verstrekt door de gemeente Amsterdam. De gemeente verzorgt ook de financiële controles op deze subsidies. Het project was oorspronkelijk opgezet uitgaande van een eenmalige bijdrage. In latere jaren is besloten tot aanvullingen op het regionale budget, waarmee het project steeds met een jaar is verlengd tot uiteindelijk 31 december 2018.</p>
Doel project:	<p>De doelstelling van het project is het organiseren van het leveren van een financiële bijdrage aan economische projecten die bijdragen aan het versterken van de economie in de MRA-regio. Het gaat in het project om de organisatie van de adviesvorming en besluitvorming over projecten en het regelen van de cofinanciering daarvan vanuit het regionaal budget economie. Het betreft projecten waarover door de Amsterdam Economic Board positief is geadviseerd en door het BO PRES (nu Platform Economie) positief is besloten.</p> <p>Het project biedt een oplossing voor het wegvallen van het regionale stimuleringsprogramma Pieken in de Delta van het Rijk, waarvoor de provincie in de voorgaande periode cofinanciering leverde.</p>
Eventuele overige betrokkenen bij subsidie (bv. andere financiers):	In het regionale budget zijn in de loop van de jaren bijdragen opgenomen vanuit het Rijk (decentralisatie-uitkering in verband met opheffen Pieken in de Delta),

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

gemeente Amsterdam, Stadsregio Amsterdam en andere gemeenten in de MRA (individueel en via PRES). Dit heeft geresulteerd in een totaal budget van ruim €23 miljoen.

Context van de subsidie: Sinds 2006 stelde de provincie cofinanciering beschikbaar voor het rijksprogramma Pieken in de Delta Noordvleugel. In dit rijksprogramma werden omvangrijke, regionale innovatieprojecten gefinancierd in de Noordvleugel van de Randstad, waar overheden, bedrijven en kennisinstellingen aan bijdroegen. Begin 2011 is deze landelijke Pieken in de Delta-regeling door het rijk beëindigd. Dit gebeurde als uitvoering van de in het regeerakkoord opgenomen decentralisatie van het regionaal economisch beleid. Met name voor het bedrijfsleven en de kennisinstellingen was een abrupte beëindiging echter niet wenselijk. Daarop is vanuit het rijk een éénmalig transitiebedrag per regio betaald, om het beleid in elk geval op de korte termijn te kunnen voortzetten. Daarbij was de verwachting dat regionale overheden eveneens een bijdrage zouden leveren, zoals voorheen op projectniveau gebeurde (cofinanciering). De regionale bestuurders maakten de volgende afspraken over de besteding van deze middelen:

- De gemeente Amsterdam werd aangewezen als beheerder van deze middelen en penvoerder voor de regio;
- De middelen moesten analoog aan de adviezen van de Economic Development Board metropoolregio Amsterdam (huidige naam en hierna te noemen: Amsterdam Economic Board) worden ingezet. De Kennis- en Innovatieagenda van de Amsterdam Economic Board vormde hierbij de leidraad;
- Om de regionale spreiding van de middelen te garanderen, vond de definitieve besluitvorming over de besteding plaats in het Bestuurlijk Overleg van het Platform Regionaal Economische Structuurversterking (PRES). Dit overleg is inmiddels vervangen door het Platform Economie⁴.

De provincie Noord-Holland heeft in 2011 voor het eerst besloten tot een bijdrage van 1.000.000,- aan het nieuwe gezamenlijke budget voor versterking van de economische kracht van de MRA (GS-besluit 2011 - 58656). Met als doel de investering zoals die met Pieken in de Delta was gedaan, voort te zetten en uit te breiden. Tevens wilde de provincie hiermee alvast een stap zetten in de uitvoering van de Economische Agenda 2012-2015. In de Economische Agenda 2012-2015 is opgenomen dat de provincie de Kennis- en Innovatieagenda van de Amsterdam Economic Board en de 7 economische clusters die daarin benoemd zijn, ondersteunt. De provincie heeft als aanvullende eis bij de subsidie meegegeven dat de projecten die met de subsidie worden ondersteund, moeten aansluiten op de geformuleerde doelen in de Economische Agenda 2012-2015 van de provincie Noord-Holland.

⁴ Samenwerkingsverband van wethouders Economie uit de MRA-gemeenten.

De provincie is sinds de oprichting eind 2010 lid van de Amsterdam Economic Board (GS-besluit 2010-68355) en neemt deel aan het PRES/Platform Economie en kan dus meebeslissen over de inzet van de middelen.

3.2 Beoordeling doeltreffendheid subsidie

3.2.1 *Is het beleidskader waarbinnen de subsidie is verstrekt voldoende scherp en consistent geformuleerd?*

Antwoord: Deels.

Toelichting antwoord: Het overkoepelende beleidskader van de provincie voor het project is de Economische Agenda 2012-2015. Het project schaaft sprong naar de toekomst bevat verschillende onderdelen (zie overzicht in bijlage 5), die elk hun eigen beleidsonderbouw kennen. Het grootste deel van het budget (ca. 65%) wordt besteed aan de financiering van projecten die voldoen aan de selectiecriteria uit de Kennis- en Innovatieagenda (KIA) van de Amsterdam Economic Board. Deze agenda is onderbouwd met theoretische en praktische kennis. De doelen van de agenda en de bijbehorende clusterstrategieën zijn voor een deel scherp (SMART) uitgewerkt. De inhoud van de KIA wordt expliciet onderschreven in de Economische Agenda 2012-2015 van de provincie (zie voor een nadere toelichting bijlage 4). Andere thema's waaraan het budget wordt besteed zijn de projectorganisatie van de Amsterdam Economic Board (20%), het PRES-programma (7%), een reservering voor arbeidsmarktbeleid (4%) en iconische projecten (2%).

De Economische Agenda 2012-2015 is in 2015 geëvalueerd (Provincie Noord-Holland, Meegewerkt!, evaluatie Economische Agenda 2012-2015, december 2015). In de evaluatie is geconcludeerd dat het beleid in deze agenda voldoende onderbouwd is op basis van ervaringen, onderzoek, veronderstelde werkingsmechanismen en beleidscontext om het op doeltreffendheid te kunnen beoordelen. De conclusie van de evaluatie is dat het maar ten dele aannemelijk is te maken dat het beleid doeltreffend is geweest voor het geformuleerde doel 'verbeteren van de internationale concurrentiepositie van Noord-Holland'. Dat heeft o.a. te maken met gebrek aan inzicht in de afwegingen die bedrijven maken om voor Noord-Holland te (blijven) kiezen en met een gebrek aan doorwerking van het beleid op deze afwegingen door bedrijven. Experts zouden voor een doeltreffend beleid graag vooral meer inzet zien op kenniseconomie, innovatie en arbeidsmarkt & onderwijs. De algemene conclusie is wel dat de provincie met de agenda meebewogen en meegewerkt heeft aan de verdere ontwikkeling van de regionale economieën van Noord-Holland.

Er zijn enkele kritische kanttekeningen bij het KIA en de uitvoering daarvan te plaatsen:

- De waarde van de doelstellingen is beperkt doordat voor de doelen geen duidelijke nulwaarden zijn gespecificeerd. In de KIA is sprake van het uitvoeren van een nulmeting en het opzetten van een monitoringsystematiek (Hoofdstuk 6 Ambitie en doelen, paragraaf Monitoring & evaluatie). Dit is in de praktijk niet gerealiseerd. Wel heeft de Amsterdam Economic Board een dashboard met economische feiten en cijfers ontwikkeld (<https://data.amsterdameconomicboard.com>) en worden jaarlijks economische verkenningen uitgevoerd. Maar de gegevens hierin worden niet expliciet gelinkt aan de doelstellingen in de KIA.

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

- Voor een deel van de doelen, zoals de omvang van de economische groei in de MRA en bovengemiddelde groei van de zeven clusters, geldt dat deze beïnvloed worden door vele andere factoren. Deze doelen zijn daarom maar beperkt geschikt voor het bepalen van de effecten van de agenda.
- Een evaluatie van de in het KIA gestelde doelen voor 2020, waarbij geleerd gaat worden van de op basis van het KIA geselecteerde en ondersteunde economische projecten, lijkt niet meer aan de orde. De doelen zijn gesteld voor 2020, maar de agenda is inmiddels vervangen door een nieuwe visie van de Amsterdam Economic Board (Koersdocument 2019-2022). Hierin is de clusteraanpak verlaten en wordt gewerkt via een cross-sectorale inzet aan grootstedelijke uitdagingen en belangrijke transitie (energie, digitaal en circulair). Met het oog op de snel veranderende omgeving wordt daarbij een meer adaptieve strategie gehanteerd. Het nieuwe koersdocument is tot stand gekomen op basis van een analyse van relevante trends en ontwikkelingen, een interne evaluatie onder boardleden en boardmedewerkers in het voorjaar van 2017 en gesprekken met betrokken stakeholders uit de triple helix eind 2017 en begin 2018. Er wordt in het nieuwe koersdocument niet gesproken over leerpunten uit tot dan toe uitgevoerde projecten uit het regionale budget.

3.2.2 Komen de daadwerkelijke uitgaven overeen met de voorgenomen subsidie?

Antwoord: Dat is op dit moment nog niet bekend.

Toelichting antwoord: De subsidie betreft een bijdrage aan een gemeenschappelijk budget dat in de loop van meerdere jaren wordt besteed aan een veelheid aan projecten. De gemeente Amsterdam bewaakt de financiële verantwoording van de individuele projecten en houdt daarbij ook overzicht over verleende en uiteindelijk vastgestelde subsidiebedragen.

In de jaarlijkse voortgangsrapportage heeft de gemeente Amsterdam steeds aangegeven voor welke projecten het budget wordt ingezet en hoeveel vrij besteedbaar budget nog resteert. In de laatst beschikbare voortgangsrapportage van 30 juni 2017 geeft de gemeente aan: "Na bovenstaande besluiten van BO Platform Economie resteert nog een vrij besteedbaar budget van bijna ca. 0,8 miljoen. Dit bedrag zal worden overgeheveld naar het nieuwe regionaal budget economie".

Het is op dit moment niet bekend in hoeverre het aan de verschillende projecten toegekende budget is uitgegeven en of het volledig wordt uitgeput. De gemeente werkt op dit moment aan een eerste tussentijdse vaststelling van afgeronde projecten. Deze rapportage wordt voorzien voor 1 januari 2020.

3.2.3 Zijn de met de subsidie beoogde activiteiten uitgevoerd? (output)

Antwoord: Deels.

Toelichting antwoord: De subsidie beoogt de financiering van projecten te organiseren. De projectorganisatie heeft dit gedaan door ingediende projecten te laten toetsen aan de criteria van de Kennis- en Innovatieagenda van de Amsterdam Economic Board. De toetsing hierop werd aan het begin van het project uitgevoerd door een speciale commissie (de commissie Stroink) en later door de Amsterdam Economic Board zelf. Alle projecten zijn ook ter goedkeuring

voorgelegd aan het BO PRES, later het Platform Economie. Vervolgens heeft de gemeente Amsterdam de subsidieverlening verzorgd.

De activiteiten die worden uitgevoerd zijn zeer divers. Bijlage 5 geeft een overzicht van de opgestarte projecten voor het onderdeel 'Financiering projecten binnen MRA' op basis van de beschikbare tussenrapportages door de gemeente Amsterdam. Een deel van deze projecten is inmiddels afgerond, een deel loopt nog. De gemeente Amsterdam houdt een overzicht bij van alle nog lopende en reeds afgeronde projecten. Een eerste rapportage hierover ten behoeve van de subsidievaststelling is voorzien voor 1 januari 2020.

3.2.4 Zijn de met de uitgevoerde activiteiten beoogde prestaties gerealiseerd? (effect)

Antwoord: Hierover kan op basis van de beschikbare informatie geen uitspraak worden gedaan.

Toelichting antwoord: Het effect van het project Schaalsprong naar de toekomst is de optelsom van het effect van de individuele projecten die zijn geselecteerd en gefinancierd. Alle uitgevoerde projecten voldoen in theorie aan het Strategisch kader van de Kennis- en Innovatieagenda. Dit vormt immers het selectiekader dat is gehanteerd bij de advisering aan het BO PRES voor de financiering van projecten. De selectiecriteria in het strategisch kader richten zich o.a. op inhoudelijke aspecten van projecten gekoppeld aan de na te streven doelen, de bijdrage aan structurele oplossingen, het oplossen van knelpunten en ook op de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de projecten. Uitgaande van een gedegen uitvoering van de selectie en een goede uitvoering van de projecten, is het in theorie aannemelijk dat de met de projecten beoogde effecten zijn gerealiseerd. In de praktijk kunnen projecten echter anders uitpakken dan verwacht en kunnen de aannames en vooronderstellingen in het strategisch kader en/of over het effect van activiteiten gedeeltelijk onjuist blijken. Zoiets moet blijken uit een evaluatie van de projecten waar de verschillende partijen allemaal financieel aan hebben bijgedragen.

In het oorspronkelijke projectplan voor het project Schaalsprong naar de toekomst is sprake van het opstellen van 'uitgebreide evaluaties' van afgeronde projecten en 'een uitgebreide evaluatie' door de Board zelf van de projecten. Het plan werd echter opgesteld in een periode waarin de taken van de Board nog niet geheel uitgekristalliseerd waren. In de praktijk is de hele coördinatie en het beheer van de projecten bij de gemeente Amsterdam ondergebracht. Onder evaluatie wordt nu uitsluitend een inhoudelijke en financiële verslaglegging over de projecten verstaan. De inhoudelijke verslaglegging is daarbij vooral gericht op output, dat wil zeggen het concrete resultaat (maar niet de effecten) van uitgevoerde activiteiten. Ook de KIA zelf is nog niet geëvalueerd. Omdat de KIA inmiddels is vervangen door een nieuwe visie, lijkt het niet waarschijnlijk dat dit nog gaat gebeuren, tenzij de gezamenlijke organisaties hiertoe nog expliciet beslissen.

3.2.5 Hebben de uitgevoerde activiteiten en effecten bijgedragen aan de beoogde provinciale doelen? (impact)

Antwoord: Dit kan niet worden aangetoond.

Toelichting antwoord: Zoals is gebleken in voorgaande paragraaf 3.2.4 is geen informatie beschikbaar over het effect van de in het kader van de Schaalsprong naar de toekomst uitgevoerde projecten. Daarmee kunnen ook geen uitspraken worden gedaan over de impact ervan in relatie tot de provinciale economische doelen.

Er zijn wel evaluaties beschikbaar van andere subsidieregelingen die zich richten op het stimuleren van kennis en innovatie. Dit betreft:

- Een evaluatie van de rijksregeling Pieken in de Delta. Het project Schaalsprong is de opvolger van deze regeling. De subsidieregeling Pieken in de Delta is in 2010 geëvalueerd (Berenschot, Pieken in de Delta, evaluatie subsidieregeling, juli 2010). De evaluatie betreft de periode 2006-2009. In 2012 heeft nog een aanvullend onderzoek plaatsgevonden op deze evaluatie, waarin vooral gekeken is naar de langetermijneffecten van de uitgevoerde projecten op het gebied van o.a. samenwerkingsrelaties, extra omzet of winst, nieuwe werkgelegenheid of extra bedrijvigheid (Agentschap NL, Tweede evaluatie Pieken in de Delta, augustus 2012).
- Een evaluatie van de MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT) van het rijk, waarvoor de provincie zelf ook cofinanciering levert. Deze evaluatie is opgesteld in 2017 en betreft de uitvoeringsperiode 2013-2016 (Technopolis-group, Evaluatie MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT), 2013-2016, maart 2017).

Op grond van de uitkomsten van deze evaluaties lijkt het aannemelijk dat de uitgevoerde projecten in het kader van de Schaalsprong naar de toekomst bijdragen aan de provinciale economische doelen (een samenvatting van de uitkomsten van de evaluaties is opgenomen in bijlage 6). De vergelijking moet echter wel met de nodige voorzichtigheid worden gedaan: de uitvoeringsperiode (met bijbehorende economische context) en uitvoeringsvoorwaarden van beide regelingen zijn niet gelijk aan die van het project Schaalsprong naar de toekomst. Om te kunnen bepalen wat de effecten en impact van de specifieke projecten uitgevoerd in het kader van Schaalsprong naar de toekomst zijn, is een eigen evaluatie nodig. Deze heeft sinds de start van het project in 2011 nog niet plaatsgevonden. Een dergelijke evaluatie levert o.a. een toetsing op van de aannames en veronderstellingen in de selectiecriteria voor de projecten, maar kan ook lessen opleveren uit de uitgevoerde projecten zelf die relevant kunnen zijn voor toekomstige regelingen. Dit is relevant omdat in het kader van het economisch beleid voor de MRA nog steeds sprake is van het verstrekken van subsidies via de subsidieregeling Economische ontwikkeling en innovatie van de gemeente Amsterdam (mei 2018).

3.2.6 Zijn de provinciale doelen en beoogde effecten gerealiseerd dankzij de subsidie en de in het kader daarvan uitgevoerde activiteiten en geleverde prestaties?

Antwoord: Ja.

Toelichting antwoord: Het project gaat uit van cofinanciering met andere overheden om tot een regionaal budget voor economische projecten in de MRA te komen. Om te komen tot een toezegging van een rijksbijdrage als overgangsregeling voor het beëindigen van het rijksprogramma Pieken in de Delta, hebben gesprekken plaatsgevonden tussen het rijk en de andere betrokken overheden over het leveren van een eigen bijdrage. In de definitieve toezeggingsbrief spreekt de minister van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op basis van deze gesprekken de verwachting uit dat ook de provincie Noord-Holland een bijdrage zal leveren (brief minister ELI aan gemeente Amsterdam, 10 maart 2011). De bijdrage van de provincie was dus een voorwaarde om tot de gemaakte afspraken met het rijk te komen.

De provincie Noord-Holland levert (alle bijdragen bij elkaar opgeteld) circa een derde van het beschikbare budget en levert daarmee een aanzienlijke bijdrage aan de beoogde doelen en

effecten van het project. Deze bijdrage strookt met het feit dat de provincie hiermee ook de eigen provinciale doelen invult, in de vorm van het stimuleren van de regionale economie.

3.3 Conclusies en aanbevelingen

3.3.1 Conclusie doeltreffendheid

Er kan geen conclusie getrokken worden over de doeltreffendheid van de regeling op basis van de effecten en impact van de uitgevoerde projecten, omdat hierover geen informatie beschikbaar is. Wel laten evaluaties van andere stimuleringsregelingen voor innovatie zien dat dergelijke investeringen in kennis en innovatie bij bedrijven wel effectief kunnen zijn.

3.3.2 Aanbevelingen

Vanaf 2011 wordt geïnvesteerd in projecten gericht op het stimuleren van de regionale economie in de MRA via het project Schaalsprong naar de toekomst. Tot op heden heeft geen evaluatie van de effecten van deze projecten plaatsgevonden. Inmiddels hebben grote wijzigingen plaatsgevonden in de economische strategie van de MRA, waarbij niet meer op basis van clusters maar op basis van grootstedelijke opgaven wordt gewerkt. Aanbevolen wordt:

1. Dat de provincie in het daartoe aangewezen overleg de vraag voorlegt om als gezamenlijk financierende partijen te overwegen een evaluatie uit te voeren van de in het kader van het project Schaalsprong naar de toekomst uitgevoerde projecten. Doel is te onderzoeken welke lessen hieruit geleerd kunnen worden met het oog op de nieuwe strategie.
2. Dat de provincie in het daartoe aangewezen overleg het voorstel voorlegt om voor het nieuwe traject dat nu is ingegaan een goede leerstrategie te ontwikkelen, die uitgaat van korte feedbackloops. Dit maakt tijdige tussentijdse bijsturing mogelijk. De leerpunten zouden expliciet met alle deelnemende partijen gedeeld moeten worden. De korte feedbackloops (bijvoorbeeld van twee jaar) dragen bij aan het gewenste adaptieve beleid.

4 PAS-maatregelen Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid

4.1 Gegevens subsidie

- Naam project: Project PAS-maatregelen Noord-Hollands Duinreservaat en Kennemerland Zuid. De onderzochte subsidie heeft uitsluitend betrekking op het gebied Kennemerland Zuid.
- Omvang subsidie: €1.571.872,-
De subsidie is verleend op 9 december 2016.
- Ontvanger subsidie: Waterleidingbedrijf PWN
- Doel project: Het uitvoeren van natuurherstelmaatregelen in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in de duinen van Kennemerland-Zuid.
- Eventuele overige betrokkenen bij subsidie (bv. andere financiers): Bij de uitvoering van de PAS-maatregelen in de duinen van het Noord-Holland Duinreservaat en Kennemerland Zuid zijn meerdere beheerders/uitvoerders betrokken. Andere betrokkenen zijn Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Waternet, Staatsbosbeheer en het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht. De onderzochte subsidie betreft uitsluitend de werkzaamheden van PWN in de duinen in Kennemerland-Zuid.
- Context subsidie: Deze subsidie is verstrekt in het kader van een kortlopende uitvoeringsregeling (Uitvoeringsregeling subsidie maatregelen Programma Aanpak Stikstof Noord-Holland 2015). Voor 2015 en 2016 was in totaal ruim €28 miljoen voor deze regeling beschikbaar. De uitvoering van de maatregelen loopt tot juli 2021.

4.2 Beoordeling doeltreffendheid subsidie

4.2.1 *Is het beleidskader waarbinnen de subsidie is verstrekt voldoende scherp en consistent geformuleerd?*

Antwoord: Ja

Toelichting antwoord: Allereerst is het belangrijk vast te stellen dat het rijk primair verantwoordelijk is voor realisatie van de doelen voor Natura 2000-gebieden (resultaatverplichting). De provincie is uitvoerder van beleid en maatregelen die beiden landelijk zijn bepaald. Het provinciaal doel bestaat uit zorgen dat de benodigde maatregelen worden uitgevoerd (inspanningsverplichting). De gekozen maatregelen worden daarbij nationaal en

internationaal gereviewd. De provincie houdt verder de vinger aan de pols over de realisatie van de doelen via monitoring en veldbezoeken en rapporteert hierover aan het rijk.

De maatregelen waarvoor de onderzochte subsidie is verstrekt zijn opgenomen in het Natura 2000-beheerplan Kennemerland-Zuid 2016-2022 (hierna: beheerplan). Dit beheerplan is door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 4 april 2018 (995527/995533). Naar aanleiding van het in werking treden van het PAS zijn voor alle Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige habitats PAS-gebiedsanalyses opgesteld. In deze analyses zijn onder andere maatregelen beschreven die nodig zijn voor het betreffende gebied om de Natura 2000-doelen te halen (zie bijlage 7 voor een nadere toelichting op de knelpunten in het gebied). De benodigde maatregelen zijn in het beheerplan opgenomen. Naast het beheerplan zijn in een raamovereenkomst afspraken vastgelegd tussen provincie en beheerders over de financiering van de uitvoering van de maatregelen (Raamovereenkomst PAS-maatregelen Natura 2000-gebieden Noord-Holland 2015, 2 juli 2015). De verstrekte subsidie vloeit voort uit deze overeenkomst.

4.2.2 Komen de daadwerkelijke uitgaven overeen met de voorgenomen subsidie?

Antwoord: Nee, er zijn verhogingen aangevraagd vanwege hogere kosten.

Toelichting antwoord:

In zijn voortgangsrapportage licht PWN toe welke maatregelen zijn uitgevoerd en tot welke nieuwe inzichten dat eventueel heeft geleid. In het algemeen geldt dat de uitvoering van de maatregelen loopt volgens de geplande ambities in het beheerplan en de gebiedsanalyse. De daadwerkelijke kosten wijken daarbij enigszins af van wat begroot is in de subsidieaanvraag. Soms blijkt het in de praktijk nodig bepaalde maatregelen op een andere manier uit te voeren of over een groter of kleiner oppervlak, waardoor de kosten anders uitvallen. Er zijn bij de start afspraken gemaakt over normbedragen voor maatregelen. Zo blijken in Kennemerland Zuid maatregelen door complexiteit in het veld (extra kosten rijplaten) en stijgende tarieven in de markt soms duurder uit te vallen dan het geldende normbedrag. Ook de voorbereidingskosten zijn hoger dan verwacht. Dit heeft voor een groot deel te maken met de weerstand vanuit de omgeving tegen een deel van de maatregelen. Dit vraagt om extra communicatie en aanpassingen in de aanpak (o.a. voor de vergunningen en voor archeologie). Ook de maatregelen voor exotenbestrijding blijken eerder te laag te zijn ingeschat. De kosten hiervan blijken hoger te zijn, ondanks de inzet van vrijwilligers en eigen middelen. Deze maatregelen kunnen moeilijk worden uitgesteld. Niet 'doorpakken' kan eerder behaalde resultaten in de exotenverwijdering verloren doen gaan.

Als ervaringen erop wijzen dat aanpassingen nodig zijn in uit te voeren maatregelen of normbedragen, dan vindt daarover overleg plaats tussen de uitvoerende organisatie en de provincie. In augustus 2019 heeft PWN in verband met voorziene extra kosten voor de aanpak van exoten een wijzigingsverzoek ingediend. PWN vraagt een ophoging van de subsidie met € 705.486,-. De provincie onderzoekt nog of het mogelijk is dit te bekostigen uit vrijvallende PAS-middelen uit een ander project.

4.2.3 Zijn de met de subsidie beoogde activiteiten uitgevoerd? (output)

Antwoord: Ja

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Toelichting antwoord: PWN stelt jaarlijks een uitgebreide voortgangsrapportage op, waarin wordt toegelicht welke maatregelen waar zijn uitgevoerd. In de praktijk blijken soms afwijkingen nodig te zijn in oppervlaktes waarop werkzaamheden worden uitgevoerd en in habitattypen. Dit gebeurt in overleg met de provincie.

PWN meldt in zijn voortgangsrapportage over juni 2018 tot juni 2019 dat de verwachting is dat de doelen voor uitvoering van activiteiten worden gehaald. Alleen de hoeveelheid te realiseren stuifkuilen blijft op papier achter bij de doelstelling. Tabel 1 geeft een overzicht van de doelen (afgesproken prestaties) en de huidige inschatting van de mate van realisatie zoals gemeld door PWN.

Tabel 1 Inschatting uitgevoerde activiteiten Kennemerland-Zuid

Activiteit	Prestatie (Ha)	Uitgevoerd (Ha)	Inschatting % uitgevoerd
Aanleg stuifkuilen	16,9	2,84	19%
Stuifkuil zeereep	0,7	0	0%
Plaggen/chopperen	5,3	13,5	100%
Exotenbestrijding	27,1	1338,45	100%
Exotenbestrijding 20%	7,4	7,4	100%
Drukbegrazing	239	239	100%
Verwijderen duindoorn buitenduyn	29,3	170,1	100%

Volgens de huidige inschatting kan in Zuid Kennemerland 19% van het gestelde doel voor aan te leggen stuifkuilen worden gerealiseerd. Het gaat dan echter uitsluitend om stuifkuilen die doelbewust zijn gecreëerd. In de praktijk zijn er door het uitvoeren van andere activiteiten zoals begrazing, exotenbestrijding, plaggen en chopperen ook stuifkuilen ontstaan. Deze zijn vanwege afspraken over de wijze van rapporteren niet meegenomen in de resultaten voor stuifkuilen. In de praktijk worden door het verwijderen van bomen en exoten al voldoende stuifplekken gerealiseerd. Daarbij is belangrijk is dat het bij stuifkuilen uiteindelijk niet draait om het realiseren van een oppervlakte aan stuifkuilen, maar om een effect dat men wil bereiken met het maken van de stuifkuilen. De stuifkuil zelf is geen doel, maar een middel om in de buurt liggend duin te laten overstuiven met vers zand. Het beeld is op dit moment dat de huidige hoeveelheid stuifkuilen voldoende bijdraagt aan het behalen van een goede kwaliteit van de habitats. Dit moet nog door onderzoek worden bevestigd (zie paragraaf hierna).

4.2.4 Zijn de met de uitgevoerde activiteiten beoogde prestaties gerealiseerd? (effect)

Antwoord: Het effect van de uitgevoerde maatregelen is deels direct zichtbaar, maar moet deels ook op langere termijn nog worden beoordeeld. De verwachting van deskundigen van o.a. het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN) is dat de uitgevoerde maatregelen bijdragen aan het realiseren van de beoogde effecten.

Toelichting antwoord: De maatregelen die worden uitgevoerd zijn geselecteerd op basis van hun veronderstelde effecten op de ontwikkeling van de vegetatie. Met sommige maatregelen is al veel ervaring, waardoor de effecten redelijk voorspelbaar zijn. Voorbeelden hiervan zijn het verwijderen van duindoorn of exoten en het plaggen. In de jaarlijkse voortgangsrapportage van de uitvoerende TBO zijn foto's opgenomen, waarin de situatie voor en na de uitgevoerde

activiteit zichtbaar is. Voor andere maatregelen, bijvoorbeeld het realiseren van stuifkuilen, geldt dat de benodigde ervaring nog moet worden opgedaan. Daarom monitort de provincie de effectiviteit van deze maatregel door middel van specifieke indicatoren⁵. In 2018 is hiervoor de nul-situatie vastgelegd van te reactiveren en al aanwezige stuifkuilen. Via veldopnames en data-analyse wordt een beeld bepaald van het effect van de stuifkuilen. Eind 2020 verschijnt een evaluatierapport met een beschrijving van de onderzoeksresultaten en een oordeel van het uitvoerende bureau over de resultaten van de maatregelen. Het effect van de maatregel drukbegrazing wordt pas duidelijk bij het uitvoeren van een habitatkartering. Dergelijke habitatkarteringen worden met lange tussenpozen uitgevoerd, dat wil zeggen eens in de 6 tot voor sommige onderdelen zelfs eens in de 12 jaar. Deze lage frequentie heeft te maken met het lage tempo waarin veranderingen in habitats plaatsvinden.

In aanvulling op het monitoren van procesindicatoren is een belangrijk onderdeel van de uitvoering van het beheerplan het realiseren van een intensieve kennisuitwisseling tussen deskundigen. Hiervoor wordt het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN) benut. Het Kennisnetwerk OBN ontwikkelt en verspreidt kennis met als doel het structureel herstel en beheer van natuurkwaliteit. Het is een onafhankelijk en innovatief platform waarin mensen uit beheer, beleid en wetenschap samenwerken (<https://www.natuurkennis.nl/>). Dit al bestaande netwerk biedt een stevige basis voor de inzet van de subsidiegelden.

Jaarlijks gaan de betrokken provinciale beleidsmedewerkers op veldbezoek naar het gebied Kennemerland Zuid om een algemene indruk te krijgen van de ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden en om het gesprek aan te gaan over of de ontwikkeling gaat zoals verwacht. Omdat het gebied Kennemerland Zuid groot is en vele terreinbeheerders kent, wordt het gebied waar deze subsidie betrekking op heeft niet ieder jaar bezocht. Tijdens de veldbezoeken krijgen de provinciemedewerkers een toelichting van de terreinbeheerder op de gerealiseerde effecten in het gebied. In 2016 is een eerste veldbezoek in het gebied waarop deze subsidie betrekking heeft uitgevoerd om de startsituatie te bekijken. In 2017 en 2018 zijn gebieden onder beheer van Natuurmonumenten en Waternet bezocht. Er heeft nog geen vervolgbesuch in het beheergebied van PWN plaatsgevonden.

4.2.5 Hebben de uitgevoerde activiteiten en effecten bijgedragen aan de beoogde provinciale doelen? (impact)

Antwoord: De verwachting over de volledige realisatie van de doelen is onzeker. De resultaatsverplichting voor deze doelen ligt bij het rijk.

Toelichting antwoord:

Het provinciaal doel bestaat uit zorgen dat de benodigde maatregelen worden uitgevoerd (inspanningsverplichting). Dit doel strekt zich dus niet verder uit dan het niveau van effecten (paragraaf 4.2.4).

De gesubsidieerde maatregelen zijn nodig om de Natura 2000-doelstellingen te behalen. Het zijn feitelijk Natura 2000-herstelmaatregelen, die vooral nodig zijn om de achteruitgang van de kwaliteit van stikstofgevoelige habitats te stoppen. Om de maatregelen op lange termijn succesvol te laten zijn, is het essentieel dat de stikstofbelasting van de gebieden wordt

⁵ Het betreft hier de zogenaamde 'procesindicatoren' die inzicht moeten geven in het verloop van de natuurlijke processen die men met de maatregelen probeert te bevorderen.

verminderd door het treffen van bronmaatregelen. Op dit moment werkt de provincie naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State over de PAS aan een gebiedsgerichte aanpak voor stikstof, waarin per Natura2000-gebied bronmaatregelen worden bepaald. Daarnaast neemt het rijk bronmaatregelen. Ook bij een afname van de uitstoot van stikstof blijven de herstelmaatregelen voor de natuur noodzakelijk. Het kan nog vele, mogelijk tientallen jaren, duren voordat het effect van de langdurige te hoge stikstofdepositie uit voorgaande jaren teniet is gedaan. Dit heeft er mee te maken dat de verzuring en vermesting die het gevolg zijn van de hoge stikstofbelasting accumulerende effecten hebben op de bodemkwaliteit. En deze effecten worden ernstiger naarmate de stikstofbelasting langer aanhoudt. Dit alles werkt door in flora en fauna (Van den Burg et al., Einde van het PAS, Nu inzetten op winst voor natuur!, Vakblad natuur bos landschap, oktober 2019).

Of de Natura 2000-doelen op termijn gerealiseerd worden is alles bij elkaar onzeker: de effectiviteit van sommige maatregelen moet zich op termijn nog bewijzen en het verminderen van de stikstofbelasting vraagt zowel nationaal als internationaal beleid.

4.2.6 Zijn de provinciale doelen en beoogde effecten gerealiseerd dankzij de subsidie en de in het kader daarvan uitgevoerde activiteiten en geleverde prestaties?

Antwoord: Ja.

Toelichting antwoord: De subsidie is noodzakelijk voor PWN om de herstelmaatregelen te kunnen uitvoeren. Zoals hiervoor al is toegelicht is het uitvoeren van de maatregelen geen garantie dat de beoogde effecten en doelen ook worden gehaald.

4.3 Conclusies en aanbevelingen

4.3.1 Conclusie doeltreffendheid

De subsidie is noodzakelijk om de gewenste herstelmaatregelen door PWN te laten uitvoeren. Vanuit het oogpunt van de taken van de provincie (zorgen dat de juiste herstelmaatregelen worden uitgevoerd) is de subsidie doeltreffend. De uitgevoerde maatregelen worden zo goed mogelijk onderbouwd op basis van de huidige inzichten over hun effecten. Waar nodig wordt gemonitord op effect via procesindicatoren en er is een 'learning community' gecreëerd waarmee de kennis over herstelmaatregelen steeds verder wordt verbeterd.

Het uiteindelijk bereiken van de beoogde impact van de maatregelen, het herstel van specifieke habitattypen en leefgebieden, kan op dit moment nog niet worden beoordeeld. Daarvoor is informatie nodig van habitatkarteringen, die met lange tussenpozen worden uitgevoerd. De effecten van maatregelen op het niveau van habitatherstel zijn in het algemeen ook pas op langere termijn zichtbaar. Een factor die de onzekerheid van realisatie van de doelen vergroot is dat de bron van de problemen (een hoge stikstofdepositie) vooralsnog nog niet is opgelost. Op provinciaal en rijksniveau wordt hier op dit moment aan gewerkt.

4.3.2 Aanbevelingen

Voor realisatie van de doelstellingen van de provincie is het op dit moment het meest belangrijk dat de provincie zich ervoor blijft inspannen dat de kennisbasis voor het bepalen van de juiste maatregelen via monitoring van procesindicatoren, de OBN-community en veldbezoeken steeds

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

verder vergroot wordt. Dit lijkt op dit moment voldoende gewaarborgd. Daarom zijn er geen specifieke aanbevelingen voor deze subsidie.

Bijlage 1 Overzicht bronnen

Bronnen Subsidie Vismigratierivier

Schriftelijke bronnen

- Subsidieaanvraag Vismigratierivier Deel 1 (coupure en openingen in strekdam spuikom)
- Provincie Noord-Holland, GS-besluit verlenen subsidies Afsluitdijk, 12 juli 2016
- Provincie Noord-Holland en Fryslân, gemeenten Wieringen, Súdwest-Fryslân en Harlingen, Ambitieagenda Afsluitdijk, december 2011.
- Bestuursovereenkomst Toekomst Afsluitdijk, 23 december 2011
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Samenwerkingsovereenkomst Vismigratierivier Afsluitdijk, 27 november 2014
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Realisatieovereenkomst Afsluitdijk Vismigratierivier, 6 juli 2016
- Programma Naar een rijke Waddenzee, Rapport Vismigratierivier Afsluitdijk, haalbaarheid en projectplan, november 2012
- Waddenacademie, Notitie Overkoepelende monitoring van trekvisserij in het Waddengebied, juni 2018

Geconsulteerde medewerkers provincie

- Chris Lansink, Directie Beleid, sector Ruimtelijke Ontwikkeling
- Ad Stavenuiter, Directie Beleid, sector Omgevingsbeleid

Bronnen Subsidie Schaalsprong naar de Toekomst

Schriftelijke bronnen

- Provincie Noord-Holland, GS-besluit Bijdrage activiteiten EDBA, 22 november 2011 (2011-58656)
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, brief bevestiging afspraken bestuurlijk overleg Noordvleugel Randstad op 10 februari 2011, 10 maart 2011
- Gemeente Amsterdam, Projectplan Schaalsprong naar de toekomst bij aanvraag subsidie Amsterdam Economic Board, 23 oktober 2012
- Provincie Noord-Holland, Beschikking wijzigen subsidieverlening (verhoging subsidie) project Schaalsprong naar de toekomst, 15 december 2016 (80417/896858)
- Gemeente Amsterdam, voortgangsrapportages subsidie Schaalsprong naar de toekomst 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 (subsidiedossier provincie)
- Provincie Noord-Holland, Economische Agenda 2012-2015, januari 2012
- Provincie Noord-Holland, Meegewerkt!, evaluatie Economische Agenda 2012-2015, december 2015
- Provincie Noord-Holland, Strategisch Beleidskader Economie 2016-2019, maart 2016
- Amsterdam Economic Board, Kennis- en Innovatieagenda, november 2011
- Amsterdam Economic Board, Wonen, werken, wereldplek, programma 2014-2020
- Amsterdam Economic Board, Koersdocument 2019-2022, versie oktober 2018

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

- Berenschot, Pieken in de Delta, evaluatie subsidieregeling, juli 2010
- Agentschap NL, Tweede evaluatie Pieken in de Delta, augustus 2012
- Technopolis-group, Evaluatie MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT), 2013-2016, maart 2017

Websites

- www.amsterdameconomicboard.com
- <https://data.amsterdameconomicboard.com>

Geconsulteerde medewerkers provincie en gemeente Amsterdam

- Kalle van Seeters, Directie Beleid, sector Regionale Economie en Erfgoed
- Ton Berkhout, Directie Beleid, sector Regionale Economie en Erfgoed
- Hans Vonk, Directie Beleid, sector Regionale Economie en Erfgoed
- Paul Jansen, Directie Concernzaken, Sector Subsidies en Inkoop
- Marlyn Paesch, Directie Concernzaken, Sector Subsidies en Inkoop
- Johan Bos, Gemeente Amsterdam, Economische Zaken
- Saskia Verkruijsen, Gemeente Amsterdam, Economische Zaken

Bronnen Subsidie PAS-maatregelen PWN Kennemerland-Zuid

Schriftelijke bronnen

- Subsidieaanvraag PWN Uitvoeringsregeling PAS Noordhollands Duinreservaat en Kennemerland-Zuid, 18 november 2016
- Beschikking verlenen subsidie project PAS-maatregelen Noord-Hollands Duinreservaat en Kennemerland Zuid, 9 december 2016
- Provincie Noord-Holland, Natura 2000-beheerplan Kennemerland-Zuid 2016-2022, 4 april 2018
- PWN, Voortgangsrapportage 2017-2018, juli 2018
- PWN, Voortgangsrapportage 2018-2019, juli 2019
- Provincie Noord-Holland, Verslag veldbezoek Kennemerland-Zuid, september 2016
- H.R. de Ruiter et al., Luchtkwaliteit Noord-Holland, Emissiebronnen en mogelijke maatregelen, RIVM Briefrapport 2017-0205
- Van den Burg et al., Einde van het PAS, Nu inzetten op winst voor natuur!, Vakblad natuur bos landschap, oktober 2019

Websites

- www.natuurkennis.nl (duinen: <https://www.natuurkennis.nl/natuurtypen/n08-open-duinen/>)
- Compendium voor de Leefomgeving
 - <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0184-verzurende-depositie>
 - <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0179-herkomst-verzurende-depositie>
 - <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0189-vermestende-depositie>
 - <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0507-herkomst-vermestende-depositie>

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Geconsulteerde medewerkers provincie

- Jasper van Daalen, Directie Beleid, sector Groen
- Coen Verstand, Directie Beleid, sector Groen
- Michael Leito, Directie Concernzaken, Sector Subsidies en Inkoop

Bijlage 2 Toelichting beleidscontext vismigratierivier

Bestuursvereenkomst en Samenwerkingsvereenkomst (SOK)

In 2011 hebben Rijk en Regio een bestuursvereenkomst gesloten. In die overeenkomst zijn afspraken gemaakt over de samenhang tussen de regionale ambities en de rijksopgave rondom de Afsluitdijk en de wijze van samenwerking. Partners in de bestuursvereenkomst zijn Rijkswaterstaat en het regionale samenwerkingsverband De nieuwe Afsluitdijk. In dit regionale samenwerkingsverband hebben de provincies Fryslân en Noord-Holland en de gemeenten Súdwest-Fryslân, Hollands Kroon en Harlingen zich verenigd.

Op basis van de bestuursvereenkomst hebben de regionale partners binnen De Nieuwe Afsluitdijk de Ambitie Agenda Afsluitdijk (Triple A) in 2012 opgesteld. De Ambitieagenda is dus additioneel aan de rijksopgave voor de Afsluitdijk. De Ambitieagenda richt zich op versterking van de regionale economie (recreatie en toerisme), natuur en duurzame energievoorziening. De afspraken over uit te voeren projecten in het kader van deze samenwerking zijn vastgelegd in vier samenwerkingsvereenkomsten (SOK-en) tussen Rijkswaterstaat en de regio, waarvan er één specifiek betrekking heeft op de vismigratierivier.

De vismigratierivier is een bijzondere passage voor vissen door de Afsluitdijk. In de SOK Vismigratierivier is afgesproken dat Noord-Holland een financiële bijdrage levert aan de aanleg van deze passage. De bijdrage van Noord-Holland heeft betrekking op deel 1 van de vismigratierivier, dat is het deel dat rechtstreeks meelift met de werkzaamheden door Rijkswaterstaat. In vervolg daarop zullen nog andere werkzaamheden nodig zijn voor inrichting van de passage, die door andere partijen worden gefinancierd.

Bijdragen van het project aan beleidsdoelen

Het project draagt bij aan het oplossen van vismigratieknelpunten. Dankzij de vismigratierivier krijgen trekvisseren weer de mogelijkheid om via een geleidelijke overgang van zoet naar zout water te migreren tussen het IJsselmeer en de Waddenzee. Uit een uitgevoerde haalbaarheidsstudie naar de vismigratierivier blijkt dat deze een positief effect zal hebben op de populaties trekvisseren in de Waddenzee en het grotere, regionale IJsselmeergebied (rapport Vismigratierivier Afsluitdijk, haalbaarheid en projectplan, november 2012 in kader van het programma Naar een rijke Waddenzee). De grootte van dit effect was bij het onderzoek op basis van de bestaande informatie niet verder te kwantificeren.

De realisatie van de Vismigratierivier draagt bij aan de realisatie van rijksdoelen voortvloeiend uit de *Kaderrichtlijn Water-doelstellingen* op het gebied van de ecologische kwaliteit van de Waddenzee en het IJsselmeer en aan het ontwikkelen van buitendijkse kwelders. De vismigratierivier biedt een kans voor recreatie en toerisme doordat de vispassage beleefbaar wordt gemaakt door middel van een observatorium. Tenslotte biedt de vismigratierivier mogelijkheden voor een bijdrage aan *Natura2000-doelen* voor de Waddenzee en het IJsselmeer:

- Er komen zachte kwelders aan buitenrand van de vismigratierivier in het Waddengebied. Deze zijn ideaal voor vogels.
- Spiering en Stekelbaars zijn het stapelvoedsel van visetende vogels in het IJsselmeer. Deze vogelpopulaties vertonen een neerwaartse trend door voedselgebrek. Een effectieve grootschalige vispassage levert een belangrijke bijdrage aan de draagkracht van het IJsselmeer voor diverse visetende vogels.

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Het IJsselmeer en de Waddenzee zijn rijkswateren. Dit betekent dat de rijksoverheid verantwoordelijk is voor het realiseren van de KRW-doelen en Natura 2000-doelen voor deze wateren.

Relatie met provinciale beleidskaders en doelen

Het provinciale beleidskader voor dit project is de Watervisie 2021 (november 2015). Hierin wordt genoemd dat de provincie:

- de vismigratie in haar eigen vaarwegen wil verbeteren
- participeert in het 'programma vismigratierivier'
- integrale en innovatieve projecten wil stimuleren, daarin wil participeren en daarbij wil zoeken naar synergie tussen waterbeheer en andere beleidsterreinen
- bij dijkversterkingen wil investeren in ruimtelijke kwaliteit, waaronder natuurkwaliteit.

De provincie heeft geen formele rol voor de KRW-doelen in rijkswateren zoals de Waddenzee en het IJsselmeer. De vismigratierivier heeft waarschijnlijk ook een positief effect op de trekvispopulaties in de regionale wateren van Noord-Holland, en dus op de ecologische kwaliteit van deze wateren. Waterschap, provincie en Rijk hebben een gedeelde verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het regionale oppervlaktewater. Het waterschap is kwaliteitsbeheerder van het regionale oppervlaktewater en neemt maatregelen om de ecologische doelen te halen. De provincie stelt de ecologische doelen vast en draagt met haar beleid, zoals haar natuur- en landbouwbeleid, bij aan het bereiken van de doelen. De provincie Noord-Holland heeft zich in de Watervisie tevens tot doel gesteld om de vismigratie in haar eigen vaarwegen te verbeteren. Het Rijk tenslotte heeft een belangrijke invloed door het stellen van de kaders (b.v. mestwetgeving en wetgeving op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen).

Bijlage 3 Toelichting opbouw en verdeling budget project Schaalsprong naar de toekomst

Opbouw bijdrage provincie

De opbouw van de subsidie voor het project Schaalsprong naar de toekomst over de periode 2011 tot en met 2016 is weergegeven in onderstaande tabel.

datum beschikking	kenmerk	bedrag	Totaal	Geraamde projectkosten	Percentage	Projectperiode
14-12-2011	2011-68395	1.000.000		7.600.000	13%	31-dec-14
20-12-2012	80417/103932	1.500.000	2.500.000	9.100.000	27%	31-dec-15
16-12-2013	80417/284503	1.400.000	3.900.000	11.050.000	35%	31-dec-16
2-12-2014	80417/510489	1.200.000	5.100.000	15.180.000	34%	31-dec-17
2-12-2015	80417/731161	1.500.000	6.600.000	16.980.000	39%	31-dec-18
15-12-2016	80417/896858	1.380.000	7.980.000	23.073.000	35%	

Met ingang van 1 januari 2017 is de vernieuwde MRA-samenwerking gestart, vastgelegd in het MRA-convenant. Dit betekent onder meer dat alle MRA-partners, waaronder de provincie Noord-Holland, jaarlijks een vaste bijdrage aan deze samenwerking beschikbaar stellen (op basis van het aantal inwoners). Hierdoor wordt na 2016 de methodiek van deze subsidie niet meer gebruikt voor het regionaal budget.

Verdeling projectbudget

De verdeling van het beschikbare budget over verschillende onderdelen van het project Schaalsprong naar de toekomst is als volgt:

Activiteit	Begroot (situatie 2019, in Euro)	Percentage van totaal
Uitwerking iconische projecten	400.000	2%
Reservering arbeidsmarktbeleid	1.000.000	4%
Financiering projecten binnen MRA	15.438.000	67%
Projectorganisatie Board	4.660.000	20%
PRES-programma	1.600.000	7%
Totaal	23.098.000	

Bijlage 4 Toelichting beleidskader project Schaalsprong

Provinciaal beleidskader

Het relevante provinciale beleidskader voor het project Schaalsprong naar de Toekomst is de Economische Agenda 2012-2015. Hierin worden de activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van de Amsterdam Economic Board als volgt beschreven: *“De verbondenheid via de AEB vergroot de mogelijkheid om met meer en verschillende partijen initiatieven aan te pakken en zo een hefboomeffect te bereiken. Hiermee kunnen we de regionale economie een krachtiger impuls geven dan voorheen.”* De Economische Agenda beschrijft vervolgens dat de provincie zich in de beleidsperiode wil inzetten om de Amsterdam Economic Board tot een succes te maken en de economische groei in de MRA te stimuleren. Daarbij sluit ze zich aan bij de door de Board gekozen aanpak via innovatie-stimulering en samenwerking in zeven economische clusters. Deze aanpak is gebaseerd op desk-research, interviews, bestuurlijke overleggen in PRES en Kenniskring Amsterdam. Een rapport van de Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD) van 2009 over hoger onderwijs in relatie tot regionale ontwikkeling in de MRA vormde ook een belangrijke input. De OECD gaf in dit rapport aan dat de kennisproductie en de bedrijvigheid in de MRA beide van hoog niveau zijn, maar dat er onvoldoende uitwisseling is. De kern van de aanpak van de Amsterdam Economic Board is dan ook het samenwerken van bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden, ook wel de triple-helix-samenwerking genoemd. Met deelname in de Amsterdam Economic Board onderschrijft de provincie de doelstellingen van de Board en de ambities die de Board heeft geformuleerd in de Kennis- en Innovatieagenda (KIA) van november 2011.

Ambities en beoogde resultaten van de Kennis- en Innovatieagenda

De provincie beschrijft in de Economische Agenda de doelen die de Board zichzelf heeft gesteld in de KIA. Deze doelen zijn:

- Economische groei: structureel jaarlijkse groei van de toegevoegde waarde in de MRA met 1 procentpunt meer dan de rest van Nederland;
- Regionale specialisatie: bovengemiddelde groei van de 7 clusters door toegenomen specialisatie ten opzichte van de rest van Nederland;
- Internationalisering: versterking van de internationale concurrentiepositie en significante groei van het aandeel nieuwe buitenlandse bedrijven in deze clusters;
- Versterking van de kennisinfrastructuur en talentbasis;
- Verdubbeling van R&D;
- Verdubbeling van het aantal nieuwe ‘spin-offs’

De doelen zijn uitgewerkt in (kwantitatief) meetbare programmadoelen in het zogenoemde Strategisch Kader, dat als bijlage bij het KIA is gevoegd. Dit strategisch kader (zie figuur 1) dient als toetsingsinstrument om te bepalen of een project in aanmerking komt voor cofinanciering vanuit het regionale budget (waaraan deze subsidie bijdraagt).

Figuur 1: Strategisch kader uit de Kennis- en Innovatieagenda november 2011

Bijlage I: Strategisch kader

In het strategisch kader zijn de doelen van de Kennis & Innovatieagenda van de metropoolregio Amsterdam (MRA) uitgewerkt in (kwantitatief) meetbare programmadoelen voor de clusterstrategieën. Naast inhoudelijke criteria zijn programmadoelen ook beoordeeld op effectiviteit, evenwichtigheid en haalbaarheid. De strategische criteria zijn als volgt vastgesteld:

A. Het programma en de projecten dragen bij aan de verwezenlijking van de doelen van de Kennis & Innovatieagenda

De clusterstrategieën zijn uitgewerkt en beoordeeld op basis van een set van programmadoelen. Hierbij is specifiek gekeken in hoeverre de algemene doelen van de Kennis & Innovatieagenda zijn verwoord in de clusterstrategieën, de concreetheid en onderbouwing van programmadoelen binnen de clusterstrategieën en de mate van uitwerking van de doelen in projecten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van deze programmadoelen.

Tabel I Programmadoelen clusterstrategieën

Programmadoelen clusterstrategieën	Indicatoren
I. Schaalsprong en clusterkracht	
Versterking coherentie en zelforganisatie	Compleetheid keten, wisselwerking binnen cluster (MKB), mate van focus, innovatie in samenwerking, regiobrede samenwerking.
Versterking synergie tussen de clusters	Samenwerking en uitwisseling met andere clusters, onderlinge versterking clusters.
Versterking internationale positie	Positie t.o.v. nationale cluster, internationale positie (Europees, mondiaal).
II. Innovatief vermogen regio	
R&D inspanningen	Vergroten R&D inspanningen in de MRA van bedrijven en kennisinstellingen (gemeten in investeringen, mensen en paten).
Kennisinfrastructuur en talentbasis	Realisatie van vier topopleidingen, vergroten aandeel buitenlandse studenten, doorwerking vraag bedrijfsleven naar onderzoeksagenda.
Nieuwe bedrijvigheid	Versterking innovatief ondernemerschap, verdubbeling aantal nieuwe spin-offs vanuit de kennisinstellingen.
III. Economisch rendement	
Bruto regionaal product	Structureel 1 procentpunt hogere economische groei in de MRA ten opzichte van de rest van Nederland.
Regionale specialisatie	Toegenomen regionale specialisatie van de zeven sterke clusters in de MRA (in termen van toegevoegde waarde en werkgelegenheid).
Internationalisering	Versterking van de internationale concurrentiepositie en groei aandeel nieuwe buitenlandse bedrijven in de zeven clusters.
IV. Maatschappelijk rendement	
Bijdrage aan maatschappelijke doelen	Directe en indirecte bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken (zoals zorg, energiegebruik, duurzaamheid).

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

B. De programmadoelen en projecten dragen op een effectieve en efficiënte wijze bij aan de Kennis & Innovatieagenda

De effectiviteit is onder meer bepaald door de bijdrage aan de verwezenlijking van de programmadoelen die de Board zich stelt onder het eerste criterium. Voor een rijker beeld van de economische betekenis is het daarnaast noodzakelijk te kijken naar andere, meer generieke, principes. Drie vragen staan hierbij centraal:

- Pakt het voorstel de structurele problemen aan?
- Worden onmiddellijke knelpunten aangepakt?
- Leidt de inzet van middelen tot een hoog multipliereffect?

C. De programmadoelen en projecten dragen op een evenwichtige wijze bij aan de Kennis & Innovatieagenda

Een evenwichtige, strategische afweging bestaat niet uitsluitend uit de doel-middel-afweging die hiervoor is beschreven, maar houdt ook rekening met andere principes zoals:

- Is er aansluiting of versterking met andere initiatieven c.q. beleid (systeemeffectiviteit)?
- Zijn de inbreng en belangen tussen de betrokken stakeholders in productieve balans?
- Is er sprake van een evenwichtige verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid en marktpartijen?

D. De programmadoelen en projecten dragen op een haalbare wijze bij aan de Kennis & Innovatieagenda

In het strategisch kader is tenslotte ook rekening gehouden met de verschillende factoren in de omgeving waarin de resultaten moeten worden behaald. Het gaat hier om de haalbaarheid in zowel de technische als in de politiek-bestuurlijke betekenis van het woord:

- Is het voorstel realistisch en uitvoerbaar (haalbaarheid in technische zin)?
- Zijn de relevante stakeholders bereid om mee te werken (politiek en bestuurlijke haalbaarheid)?

Naast deze aspecten is voor het bepalen van de haalbaarheid op voorhand rekening gehouden met financiële en juridische eisen en procedures die mogelijk een belemmering zijn, alsmede voorwaarden die verbonden zijn aan het verlenen van staatssteun.

Overige doelen subsidie

Het grootste deel van de subsidie is bedoeld voor bijdragen aan projecten in de MRA die voldoen aan de selectiecriteria van de KIA, zoals hierboven beschreven. Daarnaast wordt het regionaal budget ook ingezet voor drie andere typen activiteiten:

1. Reservering arbeidsmarktbeleid (ca. 4% van het totale regionale budget)

Dit betreft een aanjaagbudget, te besteden op advies van de Board conform het Actieplan Arbeidsmarkt & Onderwijs. Het actieplan kent vijf hoofdactiesporen, nl:

- 1) Veiligstellen voldoende arbeidspotentieel MRA op middellange en lange termijn
- 2) Versterking van de vraagarticulatie van en in het bedrijfsleven
- 3) Verbetering van de vraaggerichtheid van de vraagsturen in het onderwijs
- 4) Inspelen op Human Capital-lijn van het Topsectorenbeleid van het Rijk
- 5) Kennis bundeling en aanvullend onderzoek.

Het Actieplan is opgegaan in het Boardprogramma Human Capital “Werk maken van Talent” 2014-2020.

2. Projectorganisatie (ca. 20% van het totale regionale budget)

Dit betreft een bijdrage aan het werkbudget en operationele kosten van de uitvoeringsorganisatie van de Amsterdam Economic Board. De financiering van de Board is afkomstig van overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. De Amsterdam Economic Board is een onafhankelijke stichting die is opgericht om de samenwerking tussen

bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden te verbeteren met als doel het verder versterken van de welvaart en het welzijn in de Metropoolregio Amsterdam (MRA).

3. *PRES-programma (ca. 7% van het regionale budget)*

Dit onderdeel is vanaf 2015 toegevoegd aan het regiobudget Economie. Het gaat bij dit onderdeel om projecten die van belang zijn voor de hele metropoolregio. Hieronder worden het doel van de projecten en relevantie voor de provincie kort aangegeven:

- Plabeka. Het Platform Bedrijven en Kantoren richt zich op een goede afstemming tussen vraag en aanbod van werklocaties (bedrijventerreinen en kantoren). De provincie gebruikt de jaarlijkse monitor Plabeka voor het meten van de voortgang van het beleid op het bestrijden van de leegstand van kantoren. De provincie is ambtelijk voorzitter van Plabeka en is betrokken bij de werkgroep die de jaarlijkse monitor organiseert.
- Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen (PHB). PHB is opgericht ter ondersteuning van de herstructureringsopgaven van de MRA-gemeenten in het kader van Plabeka. Het bureau in opdracht van de MRA uitgevoerd door SADC en adviseert gemeenten, ondersteunt bij het verkrijgen van HIRB-subsidies (van de provincie NH) en draagt zorg voor kennisontwikkeling en -uitwisseling.
- Economische Verkenningen MRA. Deze worden jaarlijks uitgevoerd. Het eindproduct zijn de Economische Verkenningen, die de stand van de regionale economie in beeld brengen en een jaarlijks grootschalige congres ('State of the region'), waar deze verkenningen voor een breed publiek gepresenteerd worden. De verkenning is voor de provincie relevant bij het maken van economisch beleid.
- MRA Vastgoedmarketing. Dit project heeft tot doel internationale vastgoedinvesteerders aan te trekken. Het aantrekken van internationale bedrijven is opgenomen in het Strategisch beleidskader economie 2016-2019 van de provincie.
- Regionale Hotelstrategie 2016-2022. Deze strategie richt zich op het breder regionaal spreiden van hotelontwikkeling. Met het motto 'het juiste hotel op de juiste plek' is een nieuw beleidskader ontwikkeld, die in de regionale hotelstrategie 2016-2022 is uitgewerkt. Van een vast aantal hotelkamers over een langere termijn (2007-2015), naar jaarlijks gericht kansgebieden aanwijzen binnen de hele regio op basis van actuele cijfers (2016-2022). Uit te voeren acties zijn:
 - de hotelladder MRA, waarmee van nieuwe hotelinitiatieven worden getoetst of zij een vernieuwende en toegevoegde waarde hebben. De Hotelladder bestaat uit een monitor, een kanskaart en ruimtelijke en kwalitatief/economische criteria, om te beoordelen of een initiatief voldoet.
 - De strategie wordt ondersteund en uitgevoerd door een multidisciplinair regionaal adviesteam, dat monitort en rapporteert, fungeert als expertisecentrum- en informatieloket, hotel-initiatieven toetst en hierover adviseert aan besturen én - indien mogelijk - hotelontwikkelingen in de regio stimuleert.

De provincie is betrokken in een samenwerkingsverband van de MRA voor toerisme, waarin de beleidlijn voor spreading van toerisme is opgenomen.

Het onderdeel 'iconische projecten' is niet gefinancierd met medegebruik van provinciale middelen en wordt hier daarom verder niet besproken.

Bijlage 5 Overzicht projecten

Deze bijlage geeft een overzicht van de projecten die zijn of worden uitgevoerd in het kader van het onderdeel 'financiering van projecten binnen MRA' van het project Schaalsprong naar de toekomst. Dit onderdeel vormt budgettair het grootste deel van het project. Het overzicht is gebaseerd op de jaarlijkse voortgangsrapportages door de gemeente Amsterdam in het kader van het subsidietraject. In deze voortgangsrapportage is aangegeven welke regionale projecten gesubsidieerd worden op basis van de besluitvorming in het BO PRES. Hieronder is aangegeven welke projecten in de voortgangsrapportages zijn opgenomen. Tussen haakjes is het jaar aangegeven waarin het project genoemd is in de voortgangsrapportage. De toelichting is afkomstig uit de voortgangsrapportage. De projecten in het kader van de reservering Arbeidsmarkt & Onderwijs en het PRES-programma zijn hier niet opgenomen.

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
Open Data Exchange (2012)	500.000	Open Data Exchange Amsterdam (ODE) is geschreven in opdracht van de Amsterdam Economie Board en is de invulling van het clusterdoorsnijdende iconische thema "Open Data". Het project heeft tot doel om de metropoolregio Amsterdam economisch te versterken door beschikbare databronnen te ontsluiten voor bedrijven en consumenten. ODE creëert een data-infrastructuur die door bedrijven en consumenten gebruikt kan worden en die daarmee innovatie en nieuwe business genereert. ODE onderscheidt zich van andere Open Data-projecten doordat het gericht is op het samenbrengen van databezitters, ontwikkelaars en consumenten en niet op een los onderdeel. ODE Amsterdam is relevant voor meerdere clusters binnen de Amsterdam Economie Board, waarbij de kracht van de creatieve en ICT sector wordt ingezet voor andere clusters. Het project is gericht op beschikbaarheid, ontsluiting en gebruik van data in de metropoolregio. Hiertoe zijn zes werkpakketten geformuleerd: Governance, Beschikbaarmaking, Open Data Portaal 2.0, Gebruik, Servicecentrum en Communicatie. Resultaten worden in vier milestones gerealiseerd.
Seamless Connections (2012)	500.000	Seamless Connections is een geheel van concrete innovaties, die via negen pilotprojecten in en door de markt worden uitgevoerd. Hiérbij wordt de input van kennisinstellingen en overheden gebruikt door marktpartijen. Er wordt nauw samengewerkt om de obstakels in de logistieke ketens weg te halen. ICT speelt daarbij een rol, evenals de aanpassing van regels en gewoontes. Alle pilotprojecten hebben als doel aan- en afvoerprocessen binnen de MRA te versnellen, verbinden en versterken. Daarbij wordt de MRA, met alle logistieke infrastructuur, beschouwd als een draaischijf waarmee de afhandeling van de goederenstromen wordt versneld, nieuwe en hoogwaardige goederenstromen worden aangetrokken en volumes en toegevoegde waarde kunnen groeien.
Almere Data Capital (2012)	300.000	Het project is gericht op het investeren in de opzet van een ecosysteem rondom opslag, distributie en bewerking van 'big data' in Almere. Einddoel is een florerende campus van bedrijvigheid en kennis - rondom (nieuwe) datacenters - die een werkgelegenheid van vijfduizend banen oplevert op een termijn van enkele decennia. Hiervoor zijn als eerste stap regie-inspanningen nodig in de periode 2011-2014 waarvoor een bijdrage van € 1,6 miljoen aan de Board (overheden) wordt gevraagd. Daarnaast leveren bedrijfsleven en zorgsector een gekapitaliseerde bijdrage van € 2,2 miljoen. Almere DataCapital past als dragend project binnen de

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
		clusterstrategie ICT en beoogt in te spelen op de opkomst van 'big data' en de benodigde paradigmaverschuiving ten aanzien van toegang en toepassingen van data. Er wordt daarbij in het project een sterke koppeling met de zorgsector gelegd. Het project wordt geplaatst in het perspectief van de schaa sprong Almere, waarbij Almere als 'maakbare' stad de mogelijkheden heeft om de benodigde ruimtelijke en infrastructurele investeringen te doen. Het project is ingediend vanuit de Economie Development Board Almere.
World Smart Capital (2012)	250.000	Het World Smart Capital (WSC) concept is een clusterverbindend citypromotie project dat laat zien wat de regio Amsterdam te bieden heeft op het terrein van de inzet van duurzame technologieën en slimme ICT-systemen (energieconsumptie, watergebruik, afval en emissiereductie). Daarnaast worden successen onder de aandacht gebracht m.b.t. slimme steden strategieën en ontwikkelingen (drivers voor cultuur, creativiteit, maatschappelijke en economische activiteit). WSC-project zet in op Amsterdam e.o. als pilot stad om het WSC-concept voor de jaren 2012-2013 verder te ontwikkelen. De idee is dat Amsterdam als initiatiefnemer voor de titel WSC als eerste wordt uitgeroepen tot WSC waarna in het vervolg de competitie wereldwijd jaarlijks zal leiden tot het uitroepen van een andere stad tot WSC, waarbij Amsterdam een centrale plek blijft voor de WSC-organisatie. In de Boardvergadering van 7 december is geadviseerd om een aanjaagbudget ter beschikking te stellen en (daarmee) het project nog verder uit te werken.
The Amsterdam Campus (2012)	500.000	The Amsterdam Campus is een bundeling van bestaande en nieuwe activiteiten op het vlak van ICT en creativiteit, met als doel om meer regie te kunnen uitoefenen op de concurrentiekracht en innovatie in de sector. Het bestaat uit een netwerk van samenwerkende triple-helixpartijen, die via een breed programma (onderzoek, onderwijs, ondernemen en events/matchmaking) proberen de economische en maatschappelijke toegevoegde waarde van de sector te vergoten. Het is een fysieke en virtuele ontmoetingsplek voor bedrijven en kenniswerkers, bundelt bestaande activiteiten en stimuleert gerichte nieuwe kansen en initiatieven. In de Boardvergadering van 1 februari zijn 4 projecten positief geadviseerd. De overige activiteiten moeten terug naar de Board zodra deze verder uitgewerkt zijn.
Airlink (2013)	96.000	Airlink is één van de pilotprojecten van het innovatieprogramma Seamless Connections, een initiatief van logistiek bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen gericht op het versnellen, verbinden en versterken van logistieke ketens in de Metropoolregio Amsterdam. Het doel van Airlink is het versnellen van het afhandelingsproces van vrachtlading op Amsterdam Airport Schiphol. Een versnelling van het inkomend en uitgaand vrachtvervoer op de luchthaven leidt tot een concurrentievoordeel voor de Metropoolregio Amsterdam als logistieke hub. Snellere afhandeling door digitalisering van het proces leidt tot kostenvoordeel voor afhandelaars en expediteurs. Door betere planning kunnen bovendien de vervoersbewegingen over de weg efficiënter worden ingericht en verminderd. Drukke op de luchthavenplatforms neemt

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
		af. Digitalisering van administratieve overdrachtsmomenten verhoogt de 'kwaliteit' van informatie doordat de kans op fouten en fraude kleiner is.
Green Forensics (2013)	750.000	In het kader van de samenwerking met de UvA maakt de Stichting Nederlandse Algemene Kwaliteitsdienst Tuinbouw (NakTuinbouw) deel uit van de Green Life Sciences Hub. In dit paraplu-project, tevens icoonproject van de Board, worden verschillende projecten ondergebracht om ten dienste van het veredelingsbedrijfsleven kennis te ontwikkelen. Om de bedrijven in Seed Valley, Greenport Aalsmeer, de Bollenstreek en daarbuiten te kunnen bedienen is het project 'Green Forensics' opgesteld. Via dit project kunnen nieuwe en bestaande rassen met de nieuwste DNA-technieken geregistreerd en beschermd worden. Zo komt er expertise beschikbaar om illegale en onveilige tuinbouwproducten te identificeren. Samen met de UvA en andere instellingen kennis worden ontwikkeld om de identiteit en herkomst van plantmateriaal vast te stellen. Dit stelt bedrijven in staat vast te stellen of derden illegaal gebruik maken van hun rassen, of dat rassen op andere locaties worden geteeld. Dit kan indien het vermoeden op inbreuk bestaat, maar kan ook preventief worden uitgevoerd, bijvoorbeeld door het nemen van steekproeven op de veiling.
ALOHA RSV (2013)	495.000	Dit projectvoorstel behelst het ontwikkelen en toepassen van (nieuw ontwikkelde) kennis door een uniek samenwerkingsverband van twee publieke partners (Emma en CVI) en één sterke private partner (AIMM) in de MRA. De resultaten van het project zullen leiden tot betere behandelingsmogelijkheden voor (ernstig) zieke kinderen en ouderen met een luchtweginfectie veroorzaakt door RSVirus.
TracerCenterAmsterdam (2013)	750.000	Realisatie van het TracerCenterAmsterdam, een hightech faciliteit binnen het VUmc Imaging Center voor geavanceerd biomedisch onderzoek en geneesmiddelenontwikkeling in de Amsterdamse Kennisinstellingen Het centrum heeft als doel het zelf leveren van toonaangevend onderzoek en aanbieden van services ten bate van onderzoek. Het centrum is gericht op een krachtige valorisatie. TCA zal een technologie hub worden op het gebied van imaging en tracerdevelopment waarbinnen nauw samengewerkt wordt met de Amsterdamse kennisinstellingen en innovatieve bedrijven (farmaceutische en biotech industrie en industrie die gericht is op imaging technology).
Onderzoek Amsterdamse Kringlopen (2013)	46.350	Op verzoek van het Bestuurlijk Overleg Duurzaamheid van de gemeente Amsterdam heeft Wageningen UR offerte uitgebracht voor het in kaart brengen van de 'Amsterdamse' kringlopen. De opdracht bestaat uit 3 stappen. Stap 1: ontwikkelen van een expert oordeel en advies over de 'Amsterdamse kringlopen' Voedsel, Fosfaat, Afval, Water, Elektriciteit en Warmte. De nadruk ligt op ontbrekende schakels, het in beeld brengen van betrokken partijen, schaalniveaus en de relatie met andere kringlopen. Stap 2: 4 expert meetings waarin potentiële oplossingen, concrete maatregelen en cruciale kennisvragen worden uitgewerkt. Stap 3: opstellen van een plan van aanpak voor de vervolgstappen, inclusief een verkenning van EU-financiering voor maatregelen en programma's. In de uitvoering van deze opdracht wordt gekeken naar de kringlopen in de Amsterdamse metropoolregio. De uitkomsten van het onderzoek zijn relevant voor - en zullen gedeeld worden met de partners in - de Metropoolregio Amsterdam.

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
World Smart Capital (2013)	100.000	Het scheppen van een platform dat de kennisuitwisseling over (duurzame) stedelijke oplossingen en ontwikkelingen wil bevorderen. De MRA is voor 2013 de pilot city waar het WSC-concept verder in de praktijk wordt ontwikkeld.
Rockstart Energy Accelerator (2013)	250.000	Een Accelerator is een intensief programma om de meest getalenteerde en innovatieve ondernemers te helpen met de eerste groeifase van hun start-up. Rockstart Accelerator ondersteunt 10 teams in 100 dagen. Rockstart Energy zal zich richten op veelbelovende 'duurzame start-ups'.
De Clinic 2.0 (2013)	324.000	Start-ups in de creatieve, informatie en communicatiesector lopen in de beginfase van hun onderneming tegen veel gecompliceerde juridische vragen aan. Er is behoefte aan meer integrale juridische ondersteuning. Studenten krijgen de gelegenheid om praktijkervaring op te doen, in samenspraak met gespecialiseerde advocaten.
Amsterdam Connects (2014)	300.000	Meerdere malen per week worden delegaties van steden, utilities of bedrijven in de Metropoolregio ontvangen om kennis te nemen van de kennis en kunde die in Amsterdam en de regio aanwezig is. Vaak wordt daarna nog advies gevraagd aan de lokale overheden over hoe e.a. te implementeren is, met daarbij nog specifieke kennis van bedrijven of kennisinstellingen. Ondanks de vele bezoeken leidt dit niet vaak tot concrete "business", terwijl steden als Barcelona, Parijs of Helsinki daar wel in slagen. Het effect daarvan is dat bedrijven die in het ecosysteem van die stad actief zijn, daar vervolgens ook concrete opdrachten uit krijgen. Met de groeiende urbanisering is de mogelijke markt voor stedelijke oplossingen voor stedelijke problemen honderden miljarden. Nederland en de Amsterdamse regio in het bijzonder zou daar marktleider in kunnen zijn. We hebben nu eenmaal het beste energienet ter wereld, het schoonste water, state of the art urban planning, de snelste digitale verbindingen en een erg vooruitstrevend mobiliteitsmanagementsysteem. Allemaal oplossingen waar niet 1 of 2 partijen een bijdrage aan leveren, maar soms wel 10 of 15 bedrijven. Vaak consortia met daarin eigenlijk altijd een lokale overheid. Met dit project wordt een Amsterdam propositie opgetuigd en wordt in publiek-private samenwerking opgetrokken om oplossingen die in Amsterdam en de regio zijn toegepast te verkopen (Amsterdam connects). Heel praktisch betekent dit dat deze initiële investering zal leiden tot een aantal proposities die gemeenschappelijk naar buiten worden gebracht.
From the Guggenheim to the Cobra Museum (2014)	70.000	Het project heeft tot doel via een 'multi-mediaal marketing offensief' de expositie van vijftig internationale topwerken uit de Guggenheim-collectie in het Cobra museum Amstelveen breed onder de aandacht te brengen van het nationale en internationale publiek. Het evenement zal tevens gebruikt worden voor Business to Business events door de US community (770 US bedrijven in de regio). Ook Amsterdam inBusiness zal hier haar jaarlijkse grote relatie event houden (vorig jaar in Rijksmuseum en Concertgebouw, in 2012 in Stedelijk Museum).
Zorginc (2014)	300.000	Zorginc houdt zich bezig met het ontwikkelen en aanbieden van diensten en activiteitenprogramma voor eHealth startups en netwerkpartners, het organiseren van living lab-activiteiten en het succesvol ontwikkelen van de bedrijven community en het kenniscentrum voor eHealth in Amsterdam. Zorginc wordt in Amsterdam de eerste Nederlandse eHealth incubator en accelerator. Deze stichting helpt startups bij het succesvol en sneller ontwikkelen, testen, op de markt brengen en opschalen van

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
Made in Amsterdam (2014)	300.000	<p>kansrijke eHealth innovaties.</p> <p>Made in Amsterdam (www.madeinams.org) is een platform ter promotie en ondersteuning van regionale maakbedrijven. Het belangrijkste doel van "Made in Amsterdam" is het terugbrengen van lokale productie naar de regio om daarmee een ecologisch duurzame en diverse regionale economie te bevorderen, door intensieve begeleiding van ondernemerschap door operationele, financiële en strategische adviezen te geven. Bij het platform - nu 40 MKB maakbedrijven groot- zijn over 3 jaar naar verwachting 200 lokale maakbedrijven aangesloten. Het richt zich op MKB maakbedrijven, van startend tot gevestigd, van non food tot foodproducten, meubels, kleding en accessoires tot lampen en fietsen. De organisatie zorgt voor gezamenlijke branding en promotie en ondersteunt makers bij de start en door groei. Verder wil het de drempel voor maak start-ups verlagen. Deze activiteiten leiden ertoe dat bestaande maakbedrijven in de metropoolregio Amsterdam doorgroeien, er meer lokale en duurzaam producerende start-ups komen en hiermee de regio rondom Amsterdam als maakregio op de kaart wordt gezet.</p>
IBC congres (International Broadcasting Congres) (2015)	250.000	<p>Internationale congressen zijn een belangrijke economische factor in de MRA; direct vanwege de hoge bestedingen van de zakelijke bezoekers, en indirect vanwege privé-herhaal bezoek, acquisitie mogelijkheden voor bedrijven en de waarde die dergelijke grote congressen hebben voor de acht sterke economische clusters van de MRA. Het behouden van congressen en het aantrekken van meer zakelijke bezoekers is dan ook een belangrijk onderdeel van de PRES Agenda. Momenteel doet de MRA het redelijk goed op de verschillende ranglijsten voor congressteden en het aantal congressen en deelnemersdagen is in 2013 sterk gegroeid t.o.v. voorgaande jaren. Deze positie is geen gegeven. Als de sector zich niet intensief blijft inspannen om concurrerend te blijven, dreigen congres-bids verloren te gaan. Het openbaar vervoer rondom congressen, van congresbezoekers naar de stad, naar hotels, naar de luchthaven, van en naar de congreslocatie, naar musea, enzovoort is een belangrijke factor in bids om congressen binnen te halen. Kwaliteit en comfort zijn belangrijk, de prijs is een breekpunt.</p> <p>Heel concreet speelt dit bij het International Broadcasting Congres (IBC). Dit congres trekt ruim 55.000 bezoekers die 5 tot 6 dagen in de MRA verblijven, en daarbij zo'n € 360,- per persoon per dag besteden. Alleen al aan directe bestedingen levert IBC zo'n € 55 miljoen euro op. Voor het komende IBC congres, begin september 2014 is echter een urgent probleem ontstaan. Waar in voorgaande jaren het GVB tegen een aanzienlijk lager bedrag vervoer ter beschikking stelde voor de IBC congresgangers, geeft het GVB aan dat dit jaar door de teruglopende subsidie voor openbaar vervoer vanuit het Rijk niet langer te kunnen doen. Het GVB geeft aan daarom voortaan hogere kosten in rekening te brengen, namelijk € 350.000 voor het vervoer rond IBC. Nu het GVB meer kosten in rekening gaat brengen doordat zij de opdracht hebben om bedrijfsmatiger te werken, worden de bids van Amsterdam ernstig verzwakt. Hier moet een structurele oplossing voor komen, maar die zal voor het komende IBC congres te laat komen. Reden voor PRES om eenmalig € 250.000 vanuit het regionaal budget ter beschikking te stellen, zodat het vervoer rondom het IBC in september 2014 zeker gesteld kan worden, en IBC niet plots met een rekening geconfronteerd wordt. Dit zou niet alleen een breuk zijn met het contract dat met IBC is afgesloten, maar voor hen ook een aanleiding kunnen zijn om</p>

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
De 3D Makers Zone Metropoolregio Amsterdam (2015)	150.000	<p>voortaan voor een andere stad te kiezen.</p> <p>De 3D Makers Zone Metropoolregio Amsterdam is een excellence center voor 3DPrinting, gericht op de industrie en onderwijs. Het biedt één loket voor alles wat te maken heeft met (industriële) toepassingen van 3D-printen. Als erkend fieldlab van de Smart Industry Actie agenda kan de uitrol de regio met 3D-printen snel en goed op de kaart zetten. De 3D Makers Zone is qua huisvesting en machinerie gefinancierd vanuit het bedrijfsleven en partners en gaat in maart/april 2015 open en zal een fysieke plek zijn met professionele 3D-printers, scanners, software en materialen. Opgezet als regionaal initiatief vanuit het bedrijfsleven begrijpt de 3D Makers Zone als geen ander hoe ondernemers denken en wordt er gedacht vanuit Smart Industry-gedreven vernieuwende businessmodellen.</p> <p>De bijdrage van PRES is ervoor om de aansluiting van de onderwijssector bij de 3DMakers Zone te borgen. Het nu creëren van een duurzame samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt is essentieel om op termijn personeel met de juiste vaardigheden en kennis op te leiden.</p>
Amsterdam Logistics Board (2015)	100.000	<p>De Amsterdam Logistics Board (ALB) is het platform waar het (logistieke) bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen bij elkaar komen en die gezamenlijk sturing en uitvoering geven aan het programma om de bovengeschetste ambitie te realiseren voor het cluster Logistiek. In 2014 heeft de ALB een nieuwe visie vastgesteld. De vier strategische tafels gaan dit jaar aan de hand van uitvoeringsagenda's aan de slag met de uitvoering van het programma en relevante projecten. De uitvoering van het programma berust bij de programma- en projectmanagers van de deelnemende organisaties van de ALB. De deelnemende organisaties brengen zelf programma's, projecten en middelen in die bijdragen aan de ambitie, visie en strategie van de ALB. De kosten voor de clustercoördinatie, communicatie en uitvoering van het programma worden voor het grootste deel gedragen door de deelnemende organisaties. Maar om de ambitie van de ALB te kunnen realiseren is net een stap meer nodig. De gevraagde bijdrage van de PRES wordt gebruikt voor de communicatie, uitbrengen van een monitor/dashboard logistiek en voor een beperkt deel voor aanvullend onderzoek.</p>
Regio Vastgoedmarketing (2015)	191.000	<p>Al diverse jaren neemt de MRA deel aan verschillende beurzen en andere activiteiten om het vastgoed te laten realiseren door ontwikkelaars en investeerders. Steeds nadrukkelijker kwam de wens naar voren om dit gestructureerd en in een kader te doen. Daarom is in het PRES besloten een vastgoedstrategie te ontwikkelen voor onze metropool. In de vastgoedmarketing-strategie worden verschillende segmenten aan potentiële investeerders benoemd en een benaderingswijze voorgesteld. Overigens is deze strategie niet alleen van toepassing op woningbouw, hoewel daar wel het zwaartepunt blijkt te liggen. Ook voor overig vastgoed, zoals commercieel vastgoed is de strategie inzetbaar.</p> <p>Dit vraagt om heldere onderlinge afstemming en coördinatie in de MRA. Een dergelijke inzet begint met het organiseren van breed draagvlak binnen de regio waarin nut en noodzaak wordt gevoeld. Een kernteam van de gemeenten Amsterdam, Amstelveen, Haarlemmermeer, Zaanstad, Lelystad en Almere gaat de strategie verder uitwerken. Om dit kernteam heen wordt samengewerkt in een bredere groep bestaande uit de 10 regiogemeenten die elk weer voor hun eigen gebied met omliggende gemeenten optreden. Om dit geheel in te richten</p>

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
		wordt een kwartiermaker vastgoedmarketing aangesteld voor de gehele regio.
Regio open calls (2016)	1.000.000	Al eerder is in PRES verband besloten om komend jaar een pilot op te starten met 'open calls'. Via deze systematiek willen we het bedrijfsleven en overige partners uitdagen om met voorstellen te komen om op een bedrijfsmatige wijze 'metropolitane vraagstukken' (mede) te helpen oplossen, via een gefaseerde aanpak. Via deze nieuwe manier van uitvragen kan het maximum aan innovatie over een bepaald onderwerp uit de markt gehaald worden. Op advies van de Amsterdam Economie Board en BO PRES is als onderwerp connectiviteit gekozen, waarbinnen voor het thema digitale economie een prijsvraag is uitgeschreven. Er was veel belangstelling vanuit de markt en door een onafhankelijke, deskundige jury zijn de vijf beste voorstellen gekozen in twee rondes. Met de twee winnaars is Amsterdam op dit moment in gesprek over de realisatie van de voorstellen.
Actieprogramma Toerisme in de MRA (2015)	325.000	In het BO PRES van september 2014 is de Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025 vastgesteld. Daarbij heeft het BO PRES ook opdracht gegeven deze Strategische Agenda uit te werken in een concreet Actieprogramma. In het Actieprogramma zijn de acties opgenomen die op de korte en lange termijn nodig zijn om de (sub)doelstellingen uit de Strategische Agenda te verwezenlijken. De korte termijn acties (=voor 2015 en 2016) zijn daarbij uitgewerkt. Tweejaarlijks zal het Actieprogramma worden geüpdatet, waarbij de korte termijn acties voor de daaropvolgende twee jaar zullen worden uitgewerkt. Een Regionaal Programmteam met beleidsmedewerkers vanuit de MRA is verantwoordelijk voor het opstellen van het Actieprogramma en het coördineren van de uitvoering ervan. Voor de uitvoering van de acties is ook financiering noodzakelijk. BO PRES heeft besloten om hiertoe een raambudget van € 325.000,- als cofinanciering hiervoor Beschikbaar te stellen.
Amsterdam Green Campus (2016)	227.500	De Amsterdam Green Campus (AGC) is een regionaal innovatie platform, waarin de regionale onderwijs- en kenniscentra zich dusdanig organiseren, dat de kennis t.b.v. innovatie-trajecten in het regionaal MKB optimaal gefaciliteerd kunnen worden. De AGC verbindt de kennis- en onderwijs instellingen, bedrijven en overheidsorganisaties in de regio en zorgt voor een optimalisatie van het ecosysteem voor valorisatie van Groene Kennis in de MRA. Met de bijdrage van € 227.500 voor drie jaar wordt de opstart gefaciliteerd. Na driejaar moet het AGC kostendekkend zijn. Het project komt voort uit initiatieven van de Amsterdam Economic Board.
Techniekcampus Techport (2016)	100.000	Met het project "Techniekcampus Techport" wordt de bedrijfsschool Tata Steel Academy omgebouwd naar een open bedrijfsschool Techport Academy met als doel de drempel voor om- her- en bijscholing voor MKB bedrijven te verlagen, het scholingsaanbod efficiënter in te richten en het algehele kennisniveau van werknemers en werkgevers in de maakindustrie te verhogen. Project is onderdeel van de 'Human Capital Agenda' van de Board en sluit aan op het Techniepact Metropoolregio Amsterdam (afspraken tussen rijk en regio over versterken techniek-onderwijs).
Onderwijs & Arbeidsmarkt (2016)	500.000	In het kader van het regionaal onderwijs-arbeidsmarkt beleid (en daarbinnen het Techniepact Noordvleugel), ondersteunt het PRES MBO-opleidingen bij hun vernieuwing van het onderwijs aanbod, waarbij nadrukkelijk ingespeeld wordt op de behoeften van het regionaal bedrijfsleven. Dit sluit ook goed aan bij het landelijk

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
		<p>beleid. Eén van de landelijke stimuleringsmaatregelen is het zgn. 'Regionaal Investerings Fonds (RIF)'. MBO-opleidingen kunnen uit dit fonds financiële bijdragen krijgen t.b.v. investeringen in (nieuwe) opleidingen. Voorwaarde daarbij is cofinanciering vanuit de regionale overheden. Om hierin te voorzien heeft PRES een budget van € 500.000 gereserveerd. Deze bijdragen komen beschikbaar als scholen vanuit het RIF een subsidieverzoek gehonoreerd krijgen.</p>
Expatcenter (2016)	100.000	<p>Om de toetreding van nieuwe (kleinere) gemeenten te bevorderen en de financiële relatie tussen het Expatcenter en de groeiende groep MRA-gemeenten te vereenvoudigen stelt BO PRES voor om een jaarlijkse bijdrage van € 100.000 uit het Regionaal Budget ter beschikking te stellen aan het Expatcenter. Deze bijdrage komt in de plaats van vaak zeer kleine bijdragen die individuele gemeenten aan het Expatcenter doen.</p>
Internationale School (2016)	2.000.000	<p>In de gehele MRA groeit het tekort aan plaatsen op internationale scholen dusdanig, dat het effecten krijgt op het (potentiële) vestigingsgedrag van internationale bedrijven. De Internationale School Amsterdam (ISA; in Amstelveen) heeft aangegeven bereid te zijn om tot een verdere uitbreiding over te gaan voor circa 700 leerlingen. Voor de geplande uitbreiding van ISA is, naast de investering van € 45-50 miljoen die de school zelf doet, €5,9 miljoen nodig voor het verplaatsen van sportvelden, het verplaatsen/vernieuwen van clubgebouwen, dekking voor (grote) infrastructurele aanpassingen in de openbare ruimte en een garantstelling van € 3,5 miljoen voor de ISA gedurende de eerste 5 jaar na voltooiing van de uitbreiding. Amsterdam en Amstelveen zijn voornemens een substantiële bijdrage te leveren in de genoemde kosten ad € 5,9 miljoen en de garantstelling. Vanuit het Regionaal Budget is PRES bereid een bijdrage van € 1 miljoen beschikbaar te stellen. Daarnaast wordt een bedrag van € 1 miljoen gereserveerd voor soortgelijke (en nieuwe) initiatieven met betrekking tot internationaal onderwijs in de MRA. Dit brengt de totale PRES bijdrage aan internationaal onderwijs in de MRA op € 2 miljoen.</p>
Startups in de MRA (2016)	274.500	<p>Het project Start-ups MRA richt zich op het koppelen van start-ups in de MRA met potentiële private investeerders. Dit project wordt uitgevoerd in verschillende gemeenten binnen de MRA. Ter ondersteuning van dit project heeft BO PRES een bijdrage van € 274.550 beschikbaar gesteld.</p>
House of Skills (2017)	1.000.000	<p>Als gevolg van technologische ontwikkelingen en digitalisering komen steeds meer banen in vooral het lagere en middensegment onder druk te staan. Tegelijkertijd is het voor het midden- en klein bedrijf in innovatieve en groeiende sectoren moeilijk om geschikt personeel te vinden. Deze mismatch is weliswaar van alle tijden, maar de snelheid waarmee de arbeidsmarkt veranderd is groter dan ooit. Het heeft grote effecten heeft op de economie en vraagt om investeren in duurzame inzetbaarheid. Een intensieve samenwerking tussen alle relevante partners op lokaal en regionaal niveau kan een concrete aanzet geven tot deze verandering. Met het House of Skills krijgt de regionale aanpak Leven Lang Leren concreet vorm en inhoud. Het is een (virtuele) plek waar iemand:</p> <ul style="list-style-type: none"> · een skill assessment (beoordeling van beschikbare vaardigheden) kan doen op basis kan worden bepaald wat voor carrièrepaden er mogelijk zijn; · actuele en toegankelijke informatie krijgt over kansrijke beroepen; · overzicht wordt geboden over bijscholing in de huidige sector,

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Naam project	Toegekend budget	Toelichting
		<p>dan wel omscholing naar een nieuwe sector. Aan de hand hiervan kan deze persoon zich aanmelden voor modulaire trainingen van onderwijsinstellingen, stages of leerplekken.</p> <p>House of Skills is voor werkgevers ook een centraal punt waar ze cross-sectoraal werknemers kunnen vinden die direct op maat kunnen worden klaargestoomd voor hun vacatures. Daartoe gaat het House of Skills ook skill validatieprogramma's (om elders verworven competenties te waarderen) ontwikkelen. Tevens actualiseert het House of Skills modulair mbo-trainingsaanbod op basis van de vraagontwikkeling in de markt.</p> <p>De ambitie is om in 3 jaar tijd 5000 mensen te bereiken met dit programma. Relevante partners delen deze ambitie en zijn bereid te investeren. De 18 opleidingshuizen in de MRA vormen de basis de uitvoering van het House of Skills. De opleidingshuizen zijn publiek-private samenwerkingen van ROC's en ruim 500 bedrijven. Zij leveren een inhoudelijke en financiële bijdrage. Het House of Skills vormt daarmee dus een samenwerkingsverband van diverse partners en is een netwerkorganisatie.</p> <p>De totale omvang van het programma betreft €10,2 miljoen. Daarnaast is maximaal €1,2 miljoen nodig voor cofinanciering vanuit private O&O-fondsen. De dekking kent drie delen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - €5 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en het Europees Sociaal Fonds (ESF) - €2,9 miljoen cofinanciering van de partners bij de EFRO/ESF middelen - €3,5 miljoen, waarvan maximaal €2,5 miljoen van de gemeente Amsterdam en €1 miljoen van het Platform Economie van de Metropoolregio Amsterdam, Deze middelen worden ingezet voor onder meer de regionale uitrol van het House of Skills en het cofinancieren van scholing van deelnemers die buiten het gebied wonen waar de ESF-middelen mogen worden ingezet (Amsterdam minus stadsdeel Centrum) zodat er een gelijk speelveld gecreëerd wordt.

Bijlage 6 Evaluatie Pieken in de Delta en MIT

Evaluatie Pieken in de Delta

De evaluatie van de regeling Pieken in de Delta heeft plaatsgevonden in twee stappen:

- In 2010: Evaluatie over de periode 2006-2009 (Berenschot, Pieken in de Delta, evaluatie subsidieregeling, juli 2010).
- In 2012: aanvullend onderzoek op deze evaluatie, waarin vooral gekeken is naar de langetermijneffecten van de uitgevoerde projecten op het gebied van o.a. samenwerkingsrelaties, extra omzet of winst, nieuwe werkgelegenheid of extra bedrijvigheid (Agentschap NL, Tweede evaluatie Pieken in de Delta, augustus 2012).

De conclusies uit de tweede evaluatie van Agentschap NL luiden als volgt:

In het algemeen is Berenschot positief over de effectiviteit van de subsidieregeling Pieken in de Delta (PID). Men constateert dat er korte termijn effecten zichtbaar zijn op:

- verbeterde en sterkere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- een verbeterde samenwerking en kennisdeling tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijven;
- het ontstaan van nieuwe producten en diensten.

Daarnaast is Berenschot hoopvol over de langere termijn effecten als

- beter opgeleid en gekwalificeerd personeel;
- de vestiging van nieuwe bedrijven;
- het realiseren van kwalitatief goede en concurrerende producten en diensten.

In dit onderzoek is voortgebouwd op deze conclusies en zijn 19 interviews afgenomen. Met de analyse van de interviews is een nadere indicatie verkregen van de effecten op langere termijn.

1. In hoeverre zijn de samenwerkingsrelaties bestendig?

De resultaten van de interviews onderbouwen de door Berenschot geconstateerde plausibiliteit van langere termijn effecten. Uit de interviews blijkt dat in bijna alle gevallen de projecten geleid hebben tot het versterken en intensiveren van de samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen en overheden in de programmagebieden. Zoals ook uit het Berenschot onderzoek naar voren kwam, zouden veel samenwerkingsverbanden niet zijn ontstaan zonder PID-subsidie. Bovendien is niet alleen samenwerking gecreëerd maar in veel gevallen ook gecontinueerd en/of verbreed. De verbetering van het organiserend vermogen in de programmagebieden door PID lijkt daarmee bestendig.

2. Zijn er producten / extra omzet of winsten uit de (innovatie)projecten voortgekomen?

Ten tijde van het Berenschot onderzoek bevonden veel projecten zich nog in de fase van kennisontwikkeling of -verspreiding. Inmiddels hebben veel projecten of vervolgpjecten geleid tot concrete producten of diensten. Daarmee sprake is van valorisatie van kennis, de ontwikkeling van kansrijke product-markt combinaties en een verbetering van omzet/winst.

3. In hoeverre hebben de projecten nieuwe werkgelegenheid opgeleverd?

Gebleken is dat de (vervolg)projecten tot extra, hoogwaardige werkgelegenheid hebben geleid, hoewel Berenschot dit in 2010 minder waarschijnlijk achtte. Hierbij moet wel worden aangetekend dat niet is onderzocht of deze arbeidsplaatsen gesubsidieerd zijn of waren.

4. In hoeverre hebben de projecten extra bedrijvigheid (vestigingen van buiten de regio) en/of starters opgeleverd?

Meer dan de helft van de respondenten meldt de vestiging van nieuwe bedrijven in de regio of de ontwikkeling van start-ups, als spin off van de PID-projecten of het vervolg daarvan. De verwachtingen die er hieromtrent waren ten tijde van het Berenschot onderzoek zijn daarmee ook daadwerkelijk gerealiseerd.

5. Welke andere relevante zaken zijn er ten aanzien van het effect van de subsidieregeling, de totstandkoming en/of de uitvoering van de projecten?

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Door PID is niet alleen de samenwerking binnen de eigen Piek verbeterd. Het blijkt dat veel partijen hun netwerk ook buiten de eigen sector hebben vergroot. Dergelijke cross-sectorale samenwerkingsrelaties zijn belangrijk voor het ontstaan van innovaties.

De administratieve belasting van de PID regeling is soms als hoog ervaren. Dit komt voor een belangrijk deel door de slechte afstemming van de eisen van de rijksoverheid en de co-financiers. Overigens moet hierbij in ogenschouw worden genomen dat het onderzoek betrekking heeft op projecten uit de eerste jaren van de regeling. Vanaf 2009 zijn de administratieve lasten die uit de regeling voortvloeien aanzienlijk verlaagd met de introductie van het Kaderbesluit EZ-subsidies. Hierin is onder meer geregeld dat projecten automatisch worden bevoorschot.'

Evaluatie MIT-regeling

In het kader van de MIT wordt door bedrijven vooral veel gebruik gemaakt van haalbaarheidssubsidies, subsidies voor R&D-samenwerkingsprojecten en kennisvouchers. De conclusies ten aanzien van de effectiviteit van de regeling (stimuleert de MIT innovatie bij het MKB?) worden in de samenvatting van het rapport als volgt verwoord:

Deelname aan de MIT heeft naar de inschatting van respondenten van de survey verschillende positieve effecten voor het mkb. Het is nog te vroeg om iets te kunnen zeggen over de harde economische resultaten, omdat nog niet alle MIT-projecten zijn afgelopen en het soms ook enige tijd duurt voordat economische resultaten optreden. Tevens geven de resultaten van de evaluatie aan dat er door de MIT additionele activiteiten worden uitgevoerd. De econometrische resultaten lijken te wijzen op een grotendeels redelijk effectieve regeling, omdat haalbaarheidsstudies en R&D-samenwerkingsprojecten lijken te zorgen voor additionele investeringen in innovatie. De econometrische resultaten zijn echter met veel onzekerheden omgegeven, daarom kunnen op basis daarvan geen harde uitspraken worden gedaan. Er kan ook nog niets worden gezegd over de gevolgen op de langere termijn van deelname aan een MIT-instrument.

Doelstelling	Stimuleert de MIT innovatie bij het mkb door het bevorderen van innovatie-activiteiten en R&D samenwerking en het gebruik van met publieke middelen gegenereerde kennis?	
Hypothese	Bevestigd?	Uitleg
De MIT is bekend bij mkb'ers die er gebruik van zouden kunnen maken.		Geen harde conclusies, wel duidelijke indicaties dat bekendheid geen probleem is. Van de regeling wordt steeds meer gebruik gemaakt, veel instrumenten zijn flink overtekend en de MIT wordt onder de aandacht gebracht via derden.
Zonder MIT zouden dezelfde activiteiten (R&D, samenwerking) niet of in andere vorm of later gestart zijn (additionaliteitshypothese).		Een klein deel van projecten is of zou volgens respondenten in zelfde vorm zijn uitgevoerd zonder MIT. Projecten die wel begonnen zijn zonder MIT, lopen achter. Ook vanuit econometrische analyse blijkt dat er additionele activiteiten zijn uitgevoerd.
Dankzij MIT wordt met publiek geld ontwikkelde kennis beter benut		De respondenten zien succesvollere innovatietrajecten, beter innovatief vermogen, betere samenwerking met bedrijven en kennisinstellingen.
Middels de diverse MIT-instrumenten wordt het langetermijn-innovatievermogen van het deelnemende mkb vergroot.		Ruime meerderheid respondenten ziet meer inhoudelijke en proceskennis; bij meerderheid een veranderde bedrijfscultuur richting innovatie.
De verschillende MIT-instrumenten vullen elkaar goed aan.		Op zich vormen de diverse instrumenten een continuüm, maar ze zouden beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Tot nu ook nog geen gebruik van opeenvolgende instrumenten.
De MIT-instrumenten vullen andere instrumenten (nationaal o.a. IPC en Eurostars en regionale innovatie-instrumenten) goed aan. Het sluit goed aan op het instrumentarium in het voortraject (toegepast/fundamenteel onderzoek) en op het vervolgetraject (kredieten, participaties).		MIT-deelnemers maken nauwelijks gebruik van andere instrumenten. Slechts 21% van de afgewezen aanvragers vraagt een vergelijkbare subsidie aan. Wel is er een duidelijke overlap qua doelstelling en opzet met EFRO en in enkele regio's ook met andere instrumenten. Dit leidt in de regio tot de nodige complexiteit.

Evaluatie eenmalige subsidies 2019

Doelstelling	Stimuleert de MIT innovatie bij het mkb door het bevorderen van innovatie-activiteiten en R&D samenwerking en het gebruik van met publieke middelen gegenereerde kennis?	
De MIT leidt (via succesvolle innovatieprojecten) tot vergroting van business (omzet, werkgelegenheid) en/of internationalisering bij deelnemende bedrijven.		Nog te vroeg om te zeggen op basis van harde indicatoren, maar indicaties dat de MIT leidt tot vergroting van business.

Groen = hypothese is bevestigd, geel = hypothese is deels bevestigd en rood = hypothese is niet bevestigd. Als een hypothese wordt bevestigd, is dat een positief signaal (invulling van een (sub)doelstelling van de regeling).

Bijlage 7 Toelichting op knelpunten in Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid

Nederland telt ruim 160 Natura 2000-gebieden. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden binnen de Europese Unie. Dit netwerk is bedoeld om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen. Kennemerland-Zuid is een van de aangewezen Natura 2000-gebieden. Daarmee is het gebied beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (nu Wet natuurbescherming (Wnb)): er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. Deze doelen heeft het Rijk vastgesteld in een aanwijzingsbesluit. De Natura 2000-doelen zijn geformuleerd in zogenoemde instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en (leefgebieden van) diersoorten.

Kennemerland-Zuid wordt beschermd als Natura 2000-gebied vanwege de bijzondere natuur van de duinen. Het Natura 2000-beheerplan bevat een uitwerking van de Natura 2000-doelen in omvang, ruimte en tijd, en beschrijft de maatregelen die genomen moeten worden om die doelen daadwerkelijk te bereiken. De voorgestelde maatregelen zijn gebaseerd op uitgebreide gebiedsanalyses, waarin de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingen zijn onderzocht.

In het beheerplan zijn de knelpunten als volgt omschreven: *“De belangrijkste knelpunten om de doelstellingen voor behoud en verbetering in de open duinen te realiseren, zijn de hoge stikstofneerslag, die leidt tot vermesting en versnelde ontkalking, en het gebrek aan dynamiek/verstuiving vanuit de zeereep door vastlegging. Deze zorgen ervoor dat de karakteristieke open duinen dichtgroeien en vergrassen, waardoor de plantensoorten die van lichte en voedselarme omstandigheden houden, verdwijnen. Daarmee verdwijnen ook de insecten en andere dieren die van deze planten afhankelijk zijn. De processen van verstarren en dichtgroeien van het open duin worden versterkt door de lage konijnenstand.*

Duinbossen hebben te lijden van te hoge stikstofneerslag waardoor de samenstelling van de ondergroei verandert. Vochtige duinvalleien worden te voedselrijk door de stikstofneerslag en ontkalken door het gebrek aan overstuiving met kalkrijk zand. In alle delen van het gebied vormen zogenoemde invasieve en gebiedsvreemde soorten, zoals de Amerikaanse vogelkers, een probleem. Ten slotte zorgt overbegrazing door damherten voor een achteruitgang van de kwaliteit van kruidenrijke vegetaties en belemmert het bosverjonging.”

Ten aanzien van benodigde maatregelen meldt het beheerplan het volgende: *“In de afgelopen jaren hebben de terreinbeherende organisaties veel natuurherstelmaatregelen uitgevoerd om de knelpunten aan te pakken. Voor duurzaam behoud zijn ook in de komende jaren nog maatregelen nodig. Voor alle habitattypen, behalve Kruiwilgstruwelen, zijn ten opzichte van het reguliere beheer aanvullende maatregelen nodig. Het gaat om beheer- en inrichtingsmaatregelen zoals het maken van stuifplekken, plaggen, opslag verwijderen, invasieve soorten bestrijden, drukkbegrazing, (extra) maaien en oevers verflauwen. Deze maatregelen zijn voor een deel nodig vanwege de te hoge stikstofneerslag op het gebied. Ze zijn bedoeld om de negatieve effecten van stikstof tegen te gaan en zijn overgenomen uit de ‘gebiedsanalyse’ die in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) is opgesteld voor Kennemerland-Zuid. In het kader van het PAS worden op landelijk niveau ook brongerichte maatregelen genomen – om de neerslag van stikstof te verminderen.”*

Evaluatie eenmalige subsidies 2019